

KANDIDATAFHANDLING

Cand.merc.kom, Copenhagen Business School, 2010

Afleveret 4. marts 2010

Diskurs, medier og magt – et speciale om italesættelsen af udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet og konsekvenser heraf

Discourse, media and power - a thesis about the articulation of foreign labour in the health care system and the consequences of it

Af Nana Daugaard

Antal satsenheder: 136.083 (59,8 normalsider)

Vejleder: Lena Mygdam Zwisler

Censor:

Abstract

The lack of doctors in Denmark is rising at a disturbing rate. The recruitment of foreign doctors has been used as a solution to this problem. The foreign doctors stay in Denmark for an average of 2 years, and that makes the recruitment a bad investment due to the expenses of recruiting (1 million Danish Kroner). Holding on to the foreign doctors thus becomes extremely important and necessary. This thesis looks into how the media's presentation of foreign labour in the Danish health care system might affect the foreign doctors' wish to stay in Denmark. This master thesis is based on the critical discourse analysis of Norman Fairclough. With Fairclough's three dimensional model as the starting point I define and describe the discourses that are found in the Danish newspapers, and the media's influence and impact. Furthermore the societal context that surrounds the discourses will be clarified. There are 3 discourses in the Danish newspapers revolving around foreign labour in the health care system. However, one discourse dominates the analyzed newspaper articles: the fear-discourse. The fear-discourse establishes the frames and limitations of how we talk about foreign labour in the health care system, and the media thus contributes to sustaining the social relations in the society, since they, - through their agendasetting function – sort the information and discourses on the behalf of the population. This fear-discourse should in addition be seen in the light of the societal conditions as it is interpreted in a certain context. Due to amongst other things the 1960's and 70's immigration of Turkish migrant workers the Danish population has become more ethnical diverse. This demographic development has amongst other things led to the political focus by especially Dansk Folkeparti on safeguarding the Danish values. This has been very popular in the population resulting in Dansk Folkeparti becoming the 3rd largest party in Denmark. Dansk Folkeparti's communication includes a stereotype classification of us-versus-them which supplies the fear-discourse with an extra dimension and thus participates in creating an increased polarization in the society. The discourses in the newspapers are then read and interpreted in a society that is influenced by a political focus on foreigners not being welcome. I thus conclude that the discourses in the newspapers *can* have an impact on the foreign doctors and their wish to stay and contribute to the Danish health care system. This is due to the doctors' interaction with the Danes being affected by the discourses in Danish media. It is a significant point in the thesis that a change of the communicative change in the editing process of the media can lead to more positive discourses which might cause the doctors to stay in Denmark.

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	4
Problemfelt.....	5
Problemformulering.....	5
Lignende undersøgelser	6
Analysestrategi.....	6
Videnskabsteoretisk ståsted	7
Egen rolle som forsker.....	9
Diskursanalyse.....	11
Den kritiske diskursanalyse	12
Andre tilgange (kombineres med Fairclough)	19
Delkonklusion: Analysestrategien	20
Analyse	20
Tekstanalyse	21
Opsamling på tekstanalysen.....	30
Diskursiv praksis	31
Opsamling på diskursiv praksis.....	42
Social praksis	43
Opsamling på social praksis.....	52
Diskussion af det dialektiske forhold mellem diskurs og social praksis	53
Konklusion	54
Perspektiverende stillingtagen: Does it matter?.....	55
Vurdering.....	56
Validitet	57
Faircloughs tredimensionelle model i retrospekt	58
Refleksion over emnets relevans	60
Litteraturliste.....	61
Bilag 1	66
Bilag 2	78

Indledning

Det danske velfærdssamfund er kendetegnet ved og betinget af et stærkt og velfungerende sundhedsvæsen, men hvor længe kan det fortsætte? *”Den danske sundhedssektor står over for store udfordringer i de kommende år; ikke mindst i forhold til rekruttering og fastholdelse af tilstrækkelig arbejdskraft. Vi har allerede i dag en meget bekymrende mangelsituation blandt de største faggrupper i sundhedsvæsenet.”*¹ lyder det i en skrivelse fra Danske Patienter til Folketinget i slutningen af 2008. Det forudses endvidere i Ugeskrift for Læger, at der i 2025 vil mangle dramatisk mange speciallæger i Danmark². Oveni denne mangel på læger, er vi en befolkningsgruppe med et stort antal ældre, der har stigende behov for sundhedsydelser. I 2000 udgjorde gruppen mellem 60-80 årige 16 % af befolkningen og vil i år 2020 udgøre 22 %³. Sundhedsstyrelsen betoner i en rapport fra efteråret 2006, at *”der ikke findes ’snupagsløsninger’, som kan forhindre det forventede fald i udbuddet af speciallæger de kommende 10-15 år.”*⁴ Fælles for ovenstående udtalelser og forudsigelser er det faktum, at der er mangel på sundhedspersonale i Danmark. Situationen er den, at man mange steder i sundhedsvæsenet er begyndt at tænke i alternative løsninger.

Øget brug af udenlandsk arbejdskraft på danske hospitaler har været en af løsningerne. Det forholder sig sådan, at rekrutteringsarenaen er vokset fra det lokale til også at omfatte det globale; en arbejdsplads er ikke nødvendigvis knyttet til det land, man bor i⁵, hvilket gør det muligt overhovedet at tale om øget udenlandsk arbejdskraft. Det er allerede lykkedes sundhedsvæsenet at få udenlandsk arbejdskraft til landet, for der er indiske og polske læger i region Midtjylland samt tyske og hollandske sygeplejersker i region Hovedstaden. Det vrirler med udenlandsk arbejdskraft i det danske sundhedsvæsen, og dog diskuterer vi stadig, om det er en reel løsning på vores voksende problem med mangel på sundhedspersonale.

¹ Folketinget.dk

² Ugeskriftet.dk/a

³ Folketinget.dk

⁴ sst.dk

⁵ Holt Larsen, 2006

Problemfelt

Rekrutteringen af udenlandsk sundhedspersonale kan være svær og udfordrende, men det er ikke mit sigte at finde ud af, hvordan vi kan rekruttere arbejdskraft fra udlandet. Som det ser ud nu, har vi ingen problemer med at tiltrække udenlandske læger og sygeplejersker til vores sundhedsvæsen. Fx modtog Region Midtjylland 350 ansøgninger til 36 stillinger i deres rekrutteringsprojekt med indiske læger⁶. Det er imidlertid fastholdelsesdelen af læger, der er problematisk. Et notat fra Region Hovedstaden viser, at lægerne bliver i 2 år i gennemsnit⁷, og sådan er billedet i hele landet. Hvis man lægger prisen oveni det korte ophold, så bliver det pludseligt en bekostelig og knapt så rentabel affære, da det kan løbe op i 1 million danske kroner⁸ at rekruttere en udenlandsk læge til danske hospitaler. Professor i sundhedsøkonomi Kjeld Møller Pedersen udtaler til Berlingske Tidende: *"Det giver ikke mening at bruge en mio. kroner på at hente f.eks. læger i udlandet, hvis de rejser med det samme igen..."* samt at: *"Det centrale er at få dem til at blive i landet i længere tid..."* Denne opgaves omdrejningspunkt vil af den grund ligge på fastholdelsesdelen, da det er vigtigt at få de udenlandske læger til at blive i Danmark ud fra den logik, at en stor medarbejderomsætning medfører udgifter til rekruttering og oplæring.

Udfordringen med fastholdelsen afhænger bl.a. af, hvor attraktivt et land Danmark er for de udenlandske læger. Det må formodes at inkludere, hvordan vi behandler udlændinge, og hvilke diskurser vi bruger, når vi taler om udenlandsk arbejdskraft, hvilket leder videre til denne problemformulering og efterfølgende arbejdsspørgsmål:

Problemformulering

Hvordan kan diskurser i danske nyhedsaviser om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet påvirke Danmarks evne til at fastholde udenlandske læger i det danske sundhedsvæsen?

- Med hvilke(n) diskurs(er) omtales udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet i de danske nyhedsaviser?
- Hvad er mediernes rolle i dannelsen af diskurser og hvilken betydning har dette?
- Hvad er den samfundsmæssige kontekst?

⁶ ugeskriftet.dk/b

⁷ "Pris for én udenlandsk læge: én mio. kr", Vejle Amts Folkeblad, 2007 (se bilag)

⁸ Ibid.

Lignende undersøgelser

Jeg er ikke stødt på undersøgelser, der begriber sammenhængen mellem udenlandske lægers manglende lyst eller villighed til at blive i Danmark og mediernes indflydelse, og derfor mangler der at blive kastet lys på denne problemstilling. Dette speciale ligner af den grund ikke andre undersøgelser på området, men er inspireret af forskellige rapporter, undersøgelser og afhandlinger. Bl.a. har jeg fundet stor inspiration til emnet diskursanalyse i tidligere professor Roy Langers ph.d afhandling om, hvordan danske medier fremstiller Tyskland og tyskere i *"Die Darstellung Deutschlands in dänischen Medien"*⁹. Han pointerer, at mediernes diskurser har en høj grad af indflydelse på hvordan, danskerne opfatter Tyskland og tyskere.

Medier og magtvinklen blev affødt af læsning af Anker Brink Lunds *"Den redigerende magt"*¹⁰ samt den tyske professor Elisabeth Noelle-Neumanns tese om tavshedsspiralen. Disse to publikationer gav tankevækkende inspiration til specialets afsnit om mediemagt og konsekvenser heraf. Som inspiration til emnet om de udenlandske læger har jeg konsulteret de undersøgelser, der er lavet om rekrutteringen af udenlandske læger. Fx har Region Midtjyllands egen evalueringsenhed evalueret rekrutteringsprojektet med de indiske læger. Jeg har fundet disse evalueringsrapporter ganske prægede af, at der er tale om enheder, der evaluerer sig selv og dermed forholder sig ukritiske. Disse undersøgelser tager ikke højde for det faktum, at lægerne forlader Danmark efter 2 år. Derfor ledte denne konstatering bl.a. til dette speciales fokus.

Analysestrategi

Formålet med *analysestrategi* er, at give læseren en indføring i det metodiske og teoretiske grundlag, der skal strukturere arbejdet med problemformuleringen. Analysestrategi er et begreb, der er hentet fra Åkerstrøm Andersen¹¹ og dækker over de overvejelser, der ligger bag både det videnskabsteoretiske udgangspunkt samt strategien for, hvordan viden i dette speciale vil blive tilvejebragt. Analysestrategien hjælper med at kategorisere de overvejelser, som er afgørende for at kunne skabe en klart afgrænset ramme, inden for hvilken

⁹ Langer, 2003

¹⁰ Brink Lund, 2000

¹¹ Åkerstrøm Andersen, 1999

man ønsker at foretage analyserne. Dette betyder konkret en gennemgang af de hovedteorier, jeg vil benytte i opgaven samt en præsentation af den anvendte metode.

Videnskabsteoretisk ståsted

Det er centralt for enhver videnskabelig undersøgelse at afklare hvilke videnskabsteoretiske tilgange, man benytter sig af, da dette har afgørende betydning for forskerens indgangsvinkel til materialet og dermed de tolkninger og resultater, undersøgelsen munder ud i. Jeg tillægger mig to videnskabsteorier, der udgør grundlaget for denne opgave; socialkonstruktivismen og hermeneutikken.

Socialkonstruktivisme

Det første videnskabsteoretiske perspektiv i dette speciale er et socialkonstruktivistisk¹² perspektiv, hvor den grundlæggende præmis er, at ”... *virkeligheden præges eller formes af vores erkendelse af den* ”¹³. Perspektivet udelukker altså, at der kan være tale om objektiv viden, som fx realismen¹⁴ påstår, fordi mennesker i deres relation til og interaktion med hinanden skaber viden og erkendelse. Når viden ikke, ifølge socialkonstruktivismen, kan være objektiv, er det fordi, ”*at viden er en konstruktion, der skabes inden for et bestemt felt, ikke en afspejling af virkeligheden.*”¹⁵ Socialkonstruktivismen er samtidigt en del af den ”pakkeløsning”, som man forpligter sig til, når man vælger at foretage en diskursanalyse, hvilket er mit sigte. Med ”pakkeløsning” henvises der til, at man ikke kan foretage en diskursanalyse uden samtidig at acceptere og benytte de præmisser¹⁶, der knytter sig til diskursanalyse. Socialkonstruktivismens handler nemlig om, hvorledes det moderne samfund bliver skabt og reproduceret via den menneskelige praksis¹⁷. ”*Eller sagt mere dramatisk: intet er virkeligt, før folk er enige om, at det er det.*”¹⁸, som de to anerkendte tænkere og forskere inden for sociologien Kenneth J. og Mary Gergen forklarer det. De, socialkonstruktivismen og

¹² Jeg skelner ikke mellem socialkonstruktionisme og socialkonstruktivisme, men mener, at der er tale om samme fænomen, hvoraf konstruktivismen er mest udbredt i de samfundsvidenskabelige retninger.

¹³ Fuglsang et al., 2004: 349

¹⁴ Realismen: ”*hævder, at virkeligheden udgør en objektiv realitet, der eksisterer uafhængigt af vores erkendelse af den.*”, Fuglsang et al., 2004:39

¹⁵ Fuglsang et al., 2004: 39

¹⁶ Det være sig fx teorier, metoder og modeller.

¹⁷ Fuglsang et al., 2004

¹⁸ Gergen, 2005:9

diskursteorier, deler således den grundlæggende tanke, om at vi konstruerer verden. Diskurser konstruerer vores virkelighed på særlige måder og bidrager herigennem til at give vores tilværelse form og indhold, eller omvendt; vores virkelighed konstruerer diskurser, som vi bruger i vores hverdag til at italesætte vores verden. Dette dialektiske forhold vil jeg komme nærmere ind på senere i opgaven. Gældende for begge, handler det om, at vi konstruerer verden i en bestemt optik.

Hermeneutik

Det andet videnskabsteoretiske perspektiv i denne afhandling er hermeneutisk og kan ses i forlængelse af det første perspektiv, fordi der også her er tale om viden, der først skal erkendes, før den eksisterer. Der er flere forskellige vinkler på hermeneutikken¹⁹, men grundlæggende er de enige om, at *”forståelse og fortolkning kommer før forklaring, samt at de sociale fænomener og aktører, der studeres, er bærere af betydnings- og meningssammenhænge”*²⁰. Jeg har valgt at tage udgangspunkt i den vinkel, der er repræsenteret af Hans-Georg Gadamer, der er kendetegnet ved at interessere sig for hvilken rolle, forståelse spiller i forhold til vores ageren i verden og i forhold til vores viden om verden²¹. Gadamer's overordnede opfattelse er, at *”mennesket er et fortolkende væsen”*²² og hans hermeneutik²³, den filosofiske, er karakteriseret ved, at *”fortolkeren er en aktiv medspiller i meningsdannelsen”*²⁴, samt at vi alle går rundt med såkaldte ’for-domme’, som indebærer, at vi aldrig udlægger verden forudsætningsløst, men er altid præget af en forudfattet mening: *”For-domme er domme gjort på forhånd”*²⁵. Gadamer interesserer sig altså indgående for forskerens rolle, hvilket jeg ikke kan komme uden om også at redegøre for. Lige som socialkonstruktivismen havde realismen som modsætning, har hermeneutikken også en modsætning. Denne modsætning udgøres bl.a. af positivismen, der har en tro på, at man kan opnå værdifri forskning, som, ifølge Gadamer, ikke er andet end *”selvbedrag”*²⁶. Gadamer mener netop ikke, at der findes et ståsted uden for historien, hvorfra man

¹⁹ Gadamer's filosofiske opfattelse af hermeneutikken adskiller sig fx fra den traditionelle, metodiske og kritiske hermeneutiske opfattelse. Fuglsang et al., 2004:310

²⁰ Fuglsang et al., 2004: 309

²¹ Fuglsang et al., 2004

²² Fuglsang et al., 2004: 320

²³ Jeg er opmærksom på, at også Martin Heidegger repræsenterer denne filosofiske retning af hermeneutikken, men jeg tillader mig her at kalde det for Gadamer's hermeneutik.

²⁴ Fuglsang et al., 2004:321

²⁵ Fuglsang et al., 2004:322

²⁶ Ibid.

forudsætningsløs kan iagttage og beskrive en virkelighed, som man ikke samtidig selv udgør en del af.

Egen rolle som forsker

At jeg arbejder ud fra et socialkonstruktivistisk og hermeneutisk ståsted betyder samtidig, at jeg anerkender, at min rolle som forsker har en påvirkning på specialets resultater. Dette vil altid være det uløselige dilemma, når man vælger en socialkonstruktivistisk ide, hvor der er tale om flere mulige virkeligheder. Indsamlingen af empiri, analyserne og min konklusion beror alene på mine valg og fravalg. Specialets konklusioner er således ikke et udtryk for én ”sandhed” eller ”virkelighed”, men snarere min fortolkning af en meningsdannelse. Det er imidlertid problematisk at tolke på og iagttage en diskurs, når man selv er en del af den, for: *”Det kan være svært at undersøge de diskurser, man selv er tæt på og har en mening om. Her må man prøve på at sætte parentes om sig selv og ens egen ’viden’, så godt man kan, så ens egne vurderinger ikke overskygger analysen”*²⁷ Man kan vel sammenligne denne problematik med den situation, når man som dansker skal forklare en, der skal lære dansk, hvorfor ’hus’ er intetkøn, eller hvorfor vi ikke skelner mellem feminine og maskuline substantiver på dansk. Det er ikke noget, man kan forklare, fordi man selv er en del af det, og fordi det forekommer ganske naturligt for os, at ’sådan er det bare’. Når man imidlertid er opmærksom på problematikken, kan man forsøge ved grundig kildehenvisning og bred empiri at komme så tæt på en objektiv vurdering og analyse som muligt. Dette forhold om validitet vil jeg komme tilbage til i vurderingsafsnittet efter konklusionen.

Mine for-domme

Jeg kan som analytiker og fortolker ikke sætte mig ’uden for historien’, jeg går nemlig rundt med min egen ”bagage”, som Henriette Højbjerg billedliggør Gadammers pointe om for-domme²⁸. Det er med denne erkendelse som udgangspunkt, at jeg fortolker den empiri, jeg har udvalgt. Jørgensen og Phillips er på linie med denne betragtning, for de betoner, at: *”en diskursanalyse kan aldrig være objektiv eller neutral. Den vil altid være præget af analytikerens faglige og personlige baggrund. Denne baggrund har indflydelse på emnevalg*

²⁷ Jørgensen & Phillips, 1999:31. Jf. fænomenologisk perspektiv, der også taler om at sætte en parentes om sig selv, når man som forsker tilgår et materiale.

²⁸ Det gør hun i et afsnit om hermeneutikken i Fuglsang et al., 2004

og valg af problemstilling, de metodiske valg og fortolkningen af empirien.”²⁹ Jeg vil ikke her komme ind på min personlige baggrund, men blot konstatere at det kan have en indflydelse på specialets resultater, og samtidigt gøre opmærksom på, at jeg har tilstræbt en så høj objektivitet som muligt. I stedet vil jeg uddybe min faglige baggrund, da det er et af specialets krav, at denne er repræsenteret, hvorfor der i nedenstående vil være en kort redegørelse for mit erhvervsøkonomiske og kommunikationsmæssige udgangspunkt.

Erhvervsøkonomisk ståsted

I forlængelse af min delvist erhvervsøkonomiske baggrund anlægger jeg et ressourcebaseret perspektiv (RBP) på dette speciale. RBP forklarer, hvordan en virksomheds evne til at oparbejde konkurrencefordele beror på hvordan, forskellige ressourcer er implementeret, og hvordan disse ressourcer ikke kan blive kopieret af konkurrenter. Dette kan ikke imiteres, som kopieringen også kaldes, fordi konkurrencefordelene opnås ved en række unikke ressourcer, der er karakteriseret ved at være sjældne, værdifulde, ikke-imiterbare, ikke-salgsbare, ikke-substituerende og også ved at være virksomhedsspecifikke. Mange teoretikere har forsøgt at komme med deres bud på RBP, og jeg lægger mig op ad perspektivet, som den britiske økonom Edith Penrose udtrykte det: *“Existing managerial personnel provide services that cannot be provided by personnel newly hired from outside the firm, not only because they make up the administrative organizations which cannot be expanded except by their own actions, but also because the experience they gain from working within the form and with each other enables them to provide services that are uniquely valuable for the operations of the particular group with which they are associated”*³⁰

Penroses pointe er ganske enkelt, at virksomhederne ikke kan erstatte medarbejdere - især ledende medarbejdere - over en nat, fordi de udgør en unik ressource for virksomheden. Det er de unikke ressourcer, der er afgørende for en virksomheds overlevelse og konkurrenceevne. Ressourcerne kan være immaterielle ressourcer som knowhow, erfaring og viden, så længe ressourcerne er unikke. Disse ressourcer knytter sig til mennesker og rutiner, hvilket gør de enkelte medarbejdere i virksomheden særdeles værdifulde, fordi de er svære at imitere, og fordi oplæring og rekruttering koster penge. Dette perspektiv spiller godt sammen med dette speciales problemfelt, som betoner vigtigheden i at kunne holde på medarbejderne i en

²⁹ Jørgensen & Phillips, 1999:158

³⁰ Knudsen, 1997:331

længere periode, således den opbyggede viden ikke går tabt. Jeg anser derfor hospitalernes rekrutteringsmæssige udfordring med fastholdelsen som lig med virksomhedernes forsøg på at skabe unikke ressourcer, der kan give dem konkurrencefordele i et kundemarked, idet oplærte udenlandske læger *kan* være de unikke ressourcer, der gør, at hospitalerne kan levere (bedre) service.

Kommunikationsteoretisk ståsted

Qua min baggrund i den kommunikationsfaglige verden har jeg en udpræget interesse i at fremhæve og belyse sprogets meningsdannende karakter. I forlængelse heraf, ser jeg sproget som et udtryk for en historisk og kulturel specifik måde at anskue verden. Jeg ser endvidere verden ud fra en tese om, at der ikke eksisterer tekster og andre sproglige fænomener uden en kontekst, hvorfor både emne-, teori- og metodevalg afspejler dette. Den kommunikationsopfattelse, der ligger til grund for dette speciale, er derfor, at sproget ikke neutralt afspejler omverdenen, og kommunikation altid er forbundet med en meningsgivende kontekst. Dette spiller godt overens med den diskursteoretiske sprogopfattelse, som handler om, at ”... vores adgang til virkeligheden altid går gennem sproget. Ved hjælp af sproget skaber vi repræsentationer af virkeligheden, som aldrig bare er spejlinger af en allerede eksisterende virkelighed – repræsentationerne er med til at skabe den. Det betyder ikke, at virkeligheden ikke findes, betydninger og repræsentationer er nok så virkeligere. Den fysiske verden findes også, men den får kun betydning gennem diskurs.”³¹ Ved at tale om verden på en bestemt måde, skabes altså rammerne, hvorudfra det bliver meningsfuldt at forstå verden. Det er disse rammer, der i specialet henvises til som *diskurser*. Diskurserne giver liv til at etablere sociale fænomener som logikker, der fungerer uanfægtet, indtil de udfordres af nye .

Diskursanalyse

For at svare på de spørgsmål, jeg stiller i problemformuleringen, har jeg overordnet valgt at lave en diskursanalyse. Problemformuleringen lægger med dens fokus på diskurser naturligt op til en diskursanalyse. Diskursanalyse er interessant fordi, vi simpelthen ikke kan ”få indsigt i verdenen uden at befinde os i et specifikt paradigme (diskurs).”³² Hovedparten af diskursbøger og diskursteoretikere er enige om, at begreberne diskurs og diskursanalyse har

³¹ Jørgensen & Phillips, 1999:17

³² Fuglsang et al 2004: 389

vundet indpas som meget anvendte begreber inden for de seneste 15-20 år³³. Følgende citat skal jeg i det kommende uddybe: *"Begrebet diskurs refererer naturligvis i første omgang til en ren sproglig verden."*³⁴ Der findes mange bud på, hvordan man kan anskue diskurs og diskursanalyse³⁵. Helt overordnet kan man sammenlagt, når man drager paralleller, for der er mange paralleller mellem de mange bidrag til diskursteori, definere diskurs som: *"En betydningsramme, inden for hvilken et bestemt udsnit af den samfundsmæssige virkelighed forbindes med bestemte fortolkninger og heraf afledte handlingsformer"*³⁶. Dette er de fleste enige om. Og det vil samtidigt i praksis sige, at: *"... en empirisk diskursanalyse vil basere sig på tekstanalyse i bred forstand: Tekst forstået som analyse af skreven tekst, tale, retorik, politiske symboler, ja i det hele taget, alle former for tekst og tale, der producerer bestemte betydninger af den ene eller den anden art."*³⁷

Den kritiske diskursanalyse

I følgende afsnit introduceres det kritiske diskursteoretiske udgangspunkt, specialet tager afsæt i. Jeg vil kort præsentere formålet med denne diskursanalyse, samt hvordan man kan anvende den kritiske diskursteoretikers Faircloughs tretrinsmodel som metode.

Den diskursteori, der anvendes i opgaven, oprinder af den form for diskursanalyse, der er udviklet af den britiske lingvist og professor Norman Fairclough. Han har siden 1980'erne været kendt som ophavsmand til den kritiske diskursanalyse³⁸, som jeg i nærværende vil definere yderligere. Når jeg mener, at den kritiske diskursanalyse er velegnet som teoretisk ramme for mine analyser, er det fordi, den fokuserer på, hvordan diskurser skaber forandring. I problemformuleringen ligger der en antagelse om, at diskurser i danske nyhedsmedier *kan* påvirke fastholdelsen af udenlandske læger. Den rolle diskurserne – eller omstændighederne for diskurserne - bliver tildelt i den forbindelse er, at de kan forandre noget. Og det er netop forandringsperspektivet, der ligger op til en diskursanalyse, for, ifølge Fairclough, er diskurs med til at skabe og forandre den sociale verden: *"Det er centralt i Faircloughs tilgang, at diskurs er en vigtig form for social praksis, som både reproducerer og forandrer viden,*

³³ Fuglsang et al., 2004: 389

³⁴ Andersen & Kaspersen, 2002: 182

³⁵ Fx Chantal, Mouffe, Habermas

³⁶ Andersen & Kaspersen, 2002:193

³⁷ Andersen & Kaspersen, 2002:185

³⁸ Jeg er klar over, at der findes andre kritiske diskursteoretikere såsom Jäger og Wodak eksempelvis.

identiteter og sociale relationer, herunder magtrelationer og som samtidigt formes af andre sociale praksisser og strukturer.”³⁹ Denne tankegang har Fairclough videreført fra den franske filosof og professor Michel Foucault, som introducerede ideen om, at diskurserne sætter rammerne for, hvordan vi italesætter ting, hvilket jeg skal komme tilbage til senere i opgaven.

Det er ikke kun forandringspotentialer, der er vigtigt at bemærke sig, når man arbejder med Fairclough. Det er, som netop antydnet, den sociale verden, der danner rammerne for forandringerne, og derfor skal det, man undersøger, være af social karakter. En kritisk diskursanalyse skal tage udgangspunkt i et socialt problem, og det er her man i Fairclough ser sporene fra Marx, som var fortaler for, at magten skulle gå fra borgerskabet til arbejderklassen. I det kommunistiske manifest fra 1872 skriver Marx sammen med Friedrich Engels: *”Bourgeoisiets undergang og proletariatets sejr er lige uundgåelige*”⁴⁰.

Fairclough er udpræget socialist og mener, at den kritiske diskursanalyse skal starte med en social indignation over noget⁴¹, samt at magt kun er godt, hvis det gavner de svage⁴². At han også *”harcelerer over kapitalismen som undertrykkende og manipulerende*” gør kun, at han er stærkere forbundet til Marx, men det har ingen særpræget betydning for denne opgave. Fairclough ville sandsynligvis være modstander af rekruttering af lægeligt personale i de fattige lande, da det kunne ses som et udtryk for en social skævvridning. Han ville sandsynligvis mene, at der var tale om kapitalistiske økonomier, der, pga. globaliseringens rekrutteringsmuligheder, ville redde deres egne sundhedsvæsen på bekostning af svagere lande. Dette har dog ingen betydning for brugen af Fairclough i dette speciale.

Kommunikationsekspert Elisabeth Halskov Jensen udtrykker det således i forordet til en dansk udgave af Faircloughs tekster: *”Faircloughs projekt er helt tydeligt en kritik af den kapitalistiske økonomi – og en kritik af den måde, globaliseringen udfolder sig og italesættes på. Men man behøver ikke være enig med ham i denne kritik for at bruge hans teorier og metoder*”⁴³

I en kritisk diskursanalyse foretager man således en konkret lingvistisk tekstanalyse af sprogbrug i social interaktion og dæmmer op for de forhold, der gør sig gældende i

³⁹ Jørgensen & Phillips, 1999:77

⁴⁰ Del 1 i Det kommunistiske manifest fra 1872, Bourgeois og proletariat. Marxister.dk

⁴¹ Fuglsang et al., 2004

⁴² Fairclough, 2008

⁴³ Fairclough, 2008:14

produktions og konsumptionsforholdene af teksterne. Den kritiske diskursanalyse sigter nemlig *”ikke alene mod at beskrive og analysere diskursers udtryk og indhold. Kritisk diskursanalyse tager også vurderende stilling til analyseresultaterne”*⁴⁴. Fairclough forsøger at forstå de sproglige og diskursive fænomener i vores dagligdag ved at kombinere en tekstorienteret tilgang med en makro og mikrosociologisk analyse. Han mener nemlig, at *”tekstanalysen er ikke alene tilstrækkelig som diskursanalyse, idet den ikke belyser forbindelserne mellem teksterne og de samfundsmæssige og kulturelle processer og strukturer. Der er brug for et tværfagligt perspektiv, hvor man kombinerer tekstanalyse og social analyse.”*⁴⁵ Denne overbevisning udmønter sig i en model, hvorfor man kan betragte den kritiske diskursanalyse som både en teori og metode, hvilket jeg skal uddybe i det efterfølgende afsnit. Fairclough tilbyder i sin kritiske diskursanalyse en model, som er lettilgængelig, fordi man som analytiker ikke behøver at ’købe hele pakken’⁴⁶. Man kan lade sig inspirere af hans tekstanalyser, men vælge en anden overordnet ramme, eller man kan bruge rammen og kombinere med andre tilgange. Der er så at sige, *”Frit valg på alle hylder”*⁴⁷, som Halskov Jensen beskriver det. I denne opgave har jeg tilladt mig at bruge rammen og kombinere det med andre tilgange. Rammen er en tretrinsmodel, som tager højde for konkret sprogbrug og social kontekst, hvilket korrelerer fint med opgavens fokus. En redegørelse for de andre tilgange, jeg vil kombinere Fairclough med, vil følge efter en præsentation af tredimensionelle model, men først en kort redegørelse for diskursordenen, som er et centralt begreb for Fairclough.

Diskursorden

Overordnet, er en diskursorden ifølge Fairclough: *”... summen af alle de genrer og diskurser, som er blevet brugt inden for en social institution eller et socialt domæne”*⁴⁸ Alle områder har en kommunikativ praksis, der adskiller dem fra andre. Fairclough selv afgrænser i sine undersøgelser diskurser efter bestemte institutioner som fx mediediskurs, medicindiskurs osv., men det er et spørgsmål om empiri, hvordan man vælger at afgrænse sin diskursorden(er)⁴⁹. Diskursordenen dækker altså over arenaen, hvor kampen om diskurserne udgydes eller

⁴⁴ Langer i Hjort, 1997:158

⁴⁵ Jørgensen & Phillips, 1999:78

⁴⁶ Fairclough, 2008:7

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Jørgensen & Phillips, 1999:83

⁴⁹ Jørgensen & Phillips, 1999:147

formuleret således: ”’Diskursorden’ betegner så et socialt rum, hvor forskellige diskurser delvist dækker det samme terræn, som de konkurrerer om at indholdsudfylde på hver deres måde.”⁵⁰ Jeg vil i kommende analyse netop undersøge de forskellige diskurser, der dækker det samme terræn, så ved at sætte en diskursorden som en ramme for denne undersøgelse kan jeg altså få indkredset en gruppe af diskurser for analyse⁵¹. Diskursordenen for dette speciale vil følge efter denne analysestrategi.

3 trins modellen

Det er, som pointeret, Faircloughs udgangspunkt, at en diskursanalyse må sætte ind på flere niveauer for at give et brugbart resultat. Sproget skal undersøges gennem konkret sprogbrug, men samtidigt må man analysere sig frem til en større sammenhæng, som de konkrete eksempler kan forholdes til. Fairclough skelner mellem tre analyseniveauer, der afspejler de dimensioner, han mener, er på spil i den komplekse relation mellem sociale forandringer og konkrete tekster⁵². På makroniveau taler han om den sociale praksis, som er det overordnede sociale niveau, hvor relationer mellem mennesker skabes, vedligeholdes og ændres. På mikroniveau findes de enkelte tekster, hvori man kan spore de sociale elementer, der er indlejret i teksten. Mellem de to niveauer finder man en dimension, som beskæftiger sig med produktionen og modtagelsen af det tekstlige, der kan ses som en forlængelse eller en uddybning af mikroniveauet.

I en kritisk diskursanalyse er det altså, i forhold til tretrinsmodellen, nødvendigt at gå ad omstændelige omveje og foretage flere typer undersøgelser, der kan forklare sprogbrug og dets overordnede sociale sammenhæng. Dette betyder i praksis, at enhver kommunikativ begivenhed, ifølge Fairclough, har tre dimensioner, som jeg vil gå i dybden med i det følgende, men her en kort oversigt:

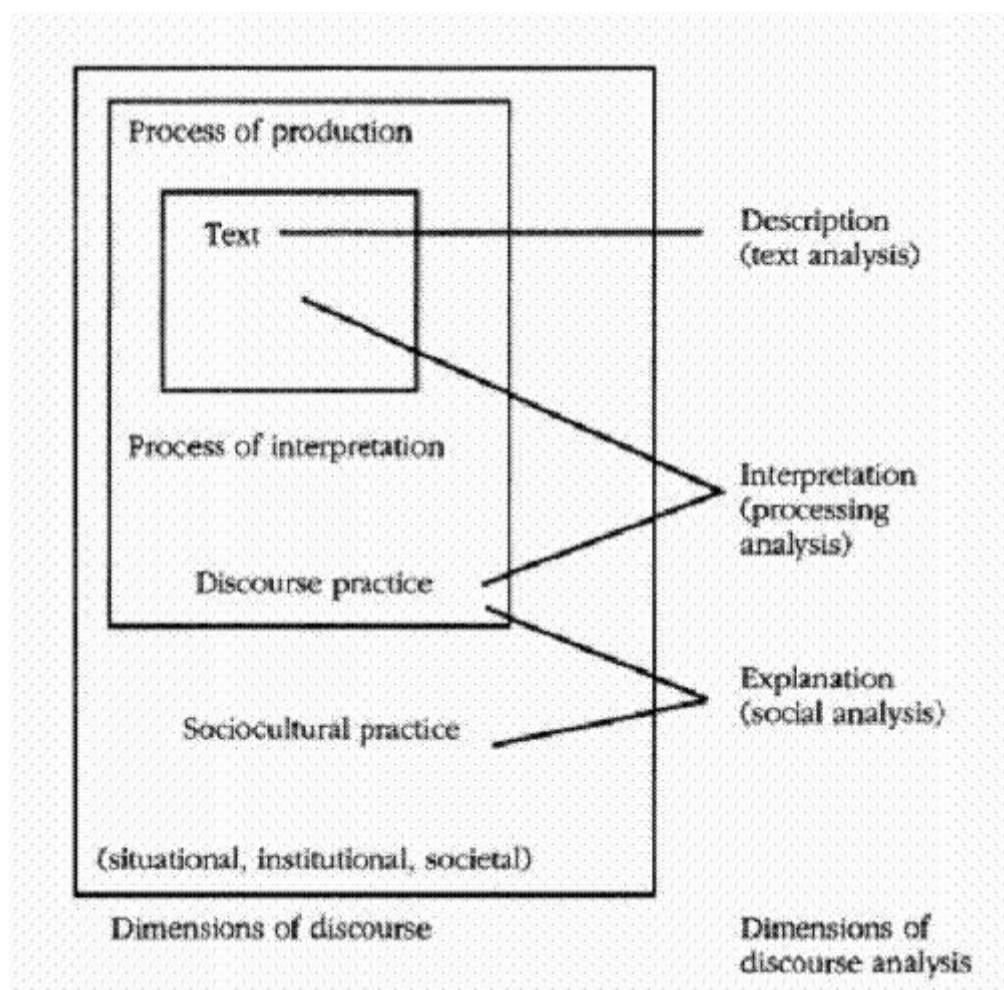
1. Tekstanalyse – tekstnær sproglig analyse
2. Den diskursive praksis- tekstproduktion og fortolkningsmæssige omstændigheder
3. Den sociale praksis - institutionelle og organisationsmæssige omstændigheder

Også illustreret således:

⁵⁰ Jørgensen & Phillips, 1999:69

⁵¹ Jørgensen & Phillips, 1999:147

⁵² Fairclough, 2008

Figur: Fairclough, 1992

Tekst

Tekstdimensionen henter Fairclough direkte fra den britiske lingvist Hallidays tekstanalyse⁵³ og viser således, at han interesserer sig for det meget tekstnære, helt nede på det grammatiske niveau. Tekst skal, ifølge Fairclough, ses som både talt og skrevet sprog⁵⁴, eller som Hardy & Phillips forklarer det, at tekst skal forstås som: "... *not only to verbal and written transcriptions but also to 'any kind of symbolic expression requiring a physical medium and permitting of storage'*"⁵⁵. En tekst ses også som et produkt, der fremstilles, når en del af virkeligheden betegnes og tillægges mening. Dette kunne eksempelvis være både en folder, et

⁵³ Michael Halliday: Britisk lingvist, som kendes som ophavsmand til systemisk funktionel grammatik, der beskriver sproget som et betydningssystem, hvis valgmuligheder gør det muligt at forstå omverdenen og kommunikere med andre mennesker inden for rammerne af en tekstlig struktur. Denstoredanske.dk

⁵⁴ Fairclough, 1992

⁵⁵ Hardy & Phillips, 2004:300

interview, et billede eller avisartikel. En tekst er åben for ambivalente fortolkninger, hvilket betyder, at en tekst skal forstås i relation til fortolkeren og den sociale og diskursive praksis, som skaber mening i teksten. Altså ses en tekstanalyse som en konstruktion af én mening (eller flere), frem for andre potentielle meninger, en diskurs (flere diskurser). Tekstanalysen kan, ifølge Fairclough, indeholde følgende overordnede elementer⁵⁶:

- Ordvalg/Vokabular
- Metaforer
- Grammatik
- Kohæsion
- Tekststruktur

Diskursiv praksis

Faircloughs anden boks, det midterste niveau, er den diskursive praksis. Her kan man undersøge flere forskellige elementer, der alle i kombination med tekstanalysen kan sige noget om, hvordan teksten kan tolkes⁵⁷. Jørgensen og Phillips udtrykker det meget klart: *"Når man analyserer den diskursive praksis, er man interesseret i, hvordan teksten er produceret, og hvordan den konsumeres."*⁵⁸ Fælles for alle tre elementer i diskursiv praksis er, at de alle interesserer sig for, hvordan teksten er blevet til. Desuden er det også, ifølge Jørgensen og Phillips, en vigtig pointe, at den diskursive praksis' rolle er at opretholde den sociale verden⁵⁹. Det vil med andre ord sige, at de diskurser, der er på tekstniveau går gennem den diskursive praksis' mølle, og dermed kan man se den diskursive praksis som værende med til at opretholde de relationer, der er i den sociale praksis, hvilket jeg skal komme tilbage til.

De forskellige elementer ville typisk være:

- Genreanalyse
- Produktions- og konsumtionsforhold
- Distribution

⁵⁶ Fairclough, 2008:31

⁵⁷ Fairclough, 2008

⁵⁸ Jørgensen & Phillips, 1999:93

⁵⁹ Jørgensen & Phillips, 1999

- Fortolkning

Social praksis

Det handler om i den sociale praksis at afdække de forhold, der omgiver teksten og den diskursive praksis. Det er også her man kan afdække de ikke-diskursive kræfter, der er på spil i diskursens kontekst og altså den dimension, som adskiller denne model fra andre diskursanalytiske værktøjer. Den sociale praksis står i et dialektisk forhold med den diskursive praksis, hvilket jeg vil uddybe i det efterfølgende. Den diskursive praksis kan altså ikke stå alene. For at belyse social praksis er det nødvendigt at trække på viden fra andre felter end diskursanalysen⁶⁰.

Et dialektisk syn på diskurs

Fairclough anskuer diskurs for værende både *konstituerende* og *konstitueret*. Denne forståelse indebærer, at diskurs på den ene side har effekt ved at reproducere og påvirke det sociale, mens det sociale på den anden side opstiller rammerne for hvilke diskurser, der er meningsfulde at italesætte; og her skal den aktuelle sociale virkelighed ikke kun forstås som produkt af diskurs. Der eksisterer nemlig, ifølge Fairclough: ”(...) *en materiel virkelighed af sociale praksisser, som rækker ud over det diskursive: produktionsapparater, kulturelle omgangsformer og værdier og så videre*”⁶¹. Netop dette dialektiske forhold, som nævnt, adskiller Fairclough markant fra andre diskursanalytikere, der udelukkende ser diskurs som konstituerende som fx Laclau & Mouffe⁶². I deres optik påvirker sproget udelukkende de sociale strukturer, og der opstår dermed ikke et gensidigt påvirkningsforhold. Et dialektisk syn på diskurs gør derimod en i stand til at iagttage hvilke institutionaliserede meningsforhold, der ligger til grund for den sociale praksis og på samme tid at se, hvordan diskursive kommunikationsprocesser kan føre til forandringer i den sociale praksis og omvendt. Hvis vi skal undgå faldgruber med på den ene side at overvurdere, hvor socialt

⁶⁰ Fairclough 1992:66

⁶¹ Fairclough 2008:10

⁶² Jørgensen & Phillips, 1999

determinerende diskursen er, eller på den anden side, hvor socialt konstruerende den er, er det vigtigt at relationen mellem diskurs og social struktur ses som dialektisk⁶³.

Andre tilgange (kombineres med Fairclough)

Fairclough angiver, at det er individuelt hvordan og i hvilken rækkefølge, man vælger at tilgå den tredimensionelle model – det afhænger af formål og analytisk vægt. En sådan tilgang anerkendes også inden for det bredere diskursanalytiske område, idet man konstruerer sin analytiske ramme og strategier ud fra konkrete behov⁶⁴. Hvert trin i modellen kombineres med andre bidrag – enten som teori, undersøgelser eller case. Det er vigtigt at pointere, at en yderligere redegørelse for de forskellige teorier vil følge i de respektive afsnit. Dette er valgt fordi, jeg synes, det giver en mere læsevenlig sammenhæng at have pointerne frisk i hukommelsen lige inden eller i forbindelse med brugen af dem. Der er tale om metaforteori, mediernes logik, agenda-setting, magtteori samt socialteori om fællesskaber og stereotype-teori. Hver enkelt teori er repræsenteret ved nogle teoretikere. Disse har hver især en bred spændvidde, men jeg afgrænser mig til kun at redegøre for det, jeg finder relevant i en denne diskursanalytiske sammenhæng og altså ikke teoretikernes personlige historie eller andre bidrag af samme. Fx udelader jeg at behandle de enkelte metaforer i Lakoff og Johnsons metaforteori, fordi jeg ikke er interesseret i at opdele metaforbrugen i denne opgave efter typer af metaforer, men blot anvende deres teori om vigtigheden af metaforbrug. Desuden skal det bemærkes, at der i de respektive afsnit vil forekomme brug af andre teorier og inddragelse af relevante undersøgelser, men de vil ikke udgøre hovedinteressen, men enten illustrere pointer eller støtte op om resultater. Disse vil ikke blive præsenteret her, da de ikke udgør hovedindholdet i afsnittene. Dog finder jeg det relevant at afsløre her, at jeg, for at belyse den sociale praksis og underspørgsmål 3 i problemformuleringen, inddrager en case om Dansk Folkeparti.

⁶³ Fairclough, 2008: 19

⁶⁴ Jørgensen & Phillips 1999:12

Delkonklusion: Analysestrategien

Jeg vælger altså at lave en analyse, der er inspireret af Faircloughs kritiske diskursanalyse. Hans tretrinmodel udgør den overordnede ramme for specialets analyseafsnit, men jeg lægger mig ikke 100 % op ad hans egen anvendelse. Jeg kombinerer Fairclough med andre teoretiske bidrag, da han både selv foreslår, at man kombinerer ham med andre tilgange, men også for at få større bredde i specialets analyser og konklusioner. Jeg er klar over, at den diskursive praksis' analysegenstand er anderledes end traditionelle analyser⁶⁵, da langt de fleste analyser af den diskursive praksis handler om produktionsforhold i traditionel forstand (transport af teksterne, receptionsanalyser, intertekstualitet). Jeg går i stedet i dybden med produktion forstået mere overordnet (distributørens rolle, mediernes rolle som medproducent). Ovenstående betyder, at min tilgang til specialet ser således ud:

Faircloughs analyseniveau	Teoretiske perspektiver	Analysegenstand
Tekst	Metafortiori	Artikler fra danske nyhedsaviser
Diskursiv praksis	Agendasetting Mediernes logik Magtrelationer	Mediene Diskurserne
Social praksis	Fællesskabsteori Stereotype-teori	Samfundsmæssig kontekst Case: Dansk Folkeparti

Analyse

Som allerede påpeget, vil jeg afgrænse analysefeltet med en diskursorden. Phillips og Jørgensen foreslår en fremgangsmåde til at få indkredset sin diskursorden: *"Vores forslag er, at man i højere grad ser diskurs som et analytisk begreb, altså som en størrelse, man som forsker lægger ned over virkeligheden for at skabe en ramme for sin undersøgelse. Det betyder, at spørgsmålet om afgrænsning afgøres strategisk i forhold til*

⁶⁵ Eksempelvis dem, Fairclough, selv foretager.

forskningsspørgsmålet, således at forskningsformålet afgør den 'afstand' man indtager i forhold til materialet og dermed, hvad der kan behandles som en entydig betydningsfastlæggelse. ”⁶⁶ Denne fremgangsmåde er både lettilgængelig og kan bruges i denne sammenhæng, da forskningsspørgsmålet, problemformuleringen, i forvejen sætter rammerne for, hvilken diskursorden jeg vil undersøge. Jeg er opmærksom på, at jeg ved denne fremgangsmåde konstruerer en diskursorden og ikke ser den som noget, der allerede er afgrænset på den måde. Dette går ikke på tværs af mit socialkonstruktivistiske ståsted, tværtimod. Diskursordenen for dette speciale afgrænser jeg derfor til at være: **”Udenlandsk arbejdskraft i det danske sundhedsvæsen”** Dette gør jeg på grund af problemformuleringens interesse for udenlandske læger i Danmark. Desuden vil jeg i det kommende afsnit redegøre for diskurser, der, i mine øjne, forsøger at indholdsudfylde udenlandsk arbejdskraft i det danske sundhedsvæsen. Flere diskurser, der giver hver deres udlægning af virkeligheden, fordrer spørgsmål som: hvilke konsekvenser vil det få, hvis den ene udlægning accepteres frem for den anden⁶⁷, hvilket jeg kommer tilbage til efter tekstanalysen.

Tekstanalyse

Som redegjort for under analysestrategi, er der flere måder hvorpå, man kan lave en kritisk diskursanalyse på tekstniveau. Jeg vil definere nogle diskurser ud fra en tekstnær faktor, som nærmere bestemt er metaforer. Fairclough foreslår selv, som nævnt tidligere, at man kan se på metaforer, som element i tekstanalysen. Jeg inddrager den mest anerkendte teori inden for metaforer, fordi de: *”... hører til vores vigtigste midler til forståelse. Og de spiller en central rolle i konstruktionen af en social og en politisk virkelighed”*⁶⁸ hvilket netop også er et af omdrejningspunkterne i diskursanalysen. Ifølge professor i lingvistik ved University of California George Lakoff og professor i filosofi ved University of Oregon forholder det sig således, at: *”Vores begreber strukturerer vores opfattelse af verden, hvordan vi bevæger os rundt i den, og hvordan vi forholder os til andre mennesker. Vores begrebssystem spiller således en afgørende rolle i definitionen af vores hverdags realiteter.”*⁶⁹ Dette synspunkt samt teorien bag bringes i spil i dette speciale, fordi de skal fungere som argument for og

⁶⁶ Jørgensen & Phillips, 1999:149

⁶⁷ Jørgensen & Phillips, 1999:151

⁶⁸ Lakoff & Johnson, 2002: 180

⁶⁹ Lakoff & Johnson 2002:13

uddybende teori til tekstanalysens fokus på metaforbrugen i artiklerne. Jeg vil altså kombinere Faircloughs tekstniveau med Lakoff og Johnsons metaforteorier, fordi de til sammen kaster lys over den tekstmæssige dimension i analysen. Konklusionen er naturligvis påvirket af, at jeg kun ser på metaforerne, men jeg mener, at Johnson og Lakoffs argumentation for hvorfor metaforer er så vigtige er grund nok til at udelukke grammatik, kohæsion osv. i tekstanalysen og stadig bevare en relativ stærk udsigelseskraft.

Som påpeget, mener Johnson og Lakoff, at metaforer spiller en afgørende rolle i definitionen af vores hverdags realiteter. De to professorer har i en undersøgelse påvist, at metaforerne, vi bruger i vores daglige sprog, er selve grundlaget for vores måde at se verden på. De eksemplificerer dette ved bl.a. at fremhæve, at bevidstheden ses som en maskine i den vestlige verden⁷⁰: Vi *fabrikerer* en løsning, min hjerne *står stille*, det *kører* for mig, mit spanske er lidt *rustent*, vi *giver den gas*, vi arbejder for *fuld damp* osv. Maskine-metaforen giver os et billede af bevidstheden som noget, der er udstyret med en tænd-sluk-knap, har en nyttevirkning, og en produktionskapacitet, et internt maskineri, en energikilde og en eller anden grad af driftssikkerhed. Pointen er, ifølge Lakoff & Johnson, at metaforer, som den netop nævnte, er: ”... *en integreret del af den model af bevidstheden vi har i vores kultur; det er den model de fleste af os tænker og handler ved hjælp af.*”⁷¹

Empiri

Jeg har, som beskrevet tidligere, valgt at fokusere på de diskurser, der kommer til udtryk i de danske nyhedsaviser om udenlandsk arbejdskraft. Dette betyder, at jeg ser bort fra TV, radio og andre sociale medier. Jeg er opmærksom på, at specielt TV, men også i højere grad sociale medier i dag, opfattes som vigtige meningsdannere. 58 % af danskerne udtalte således i 2003, at de får deres vigtigste nyheder gennem fjernsynet, mens dagbladene må nøjes med 32 %. Reelt set bidrager TV, radio og øvrige elektroniske medier i løbet af en uge dog kun med knap 8 % af den samlede danske nyhedsproduktion⁷² I forhold til rollen som nyhedsformidler og som forum for den offentlige debat, både mediehistorisk og aktuelt, er dagbladene derfor stadig ubestridte leverandører af originalt nyhedsstof i Danmark.⁷³ Derfor har jeg valgt at

⁷⁰ Lakoff & Johnson, 2002:39

⁷¹ Lakoff & Johnson, 2002: 40

⁷² Bruhn Jensen, 2003:131

⁷³ Asser Møller, 2006:37

hente det empiriske grundlag i nyhedsaviserne, da man her finder den toneangivende kilde til offentlig meningsdannelse.

Konkret betyder et fokus på metaforer i danske nyhedsaviser, at jeg har foretaget to søgninger med følgende kriterier. Alle artikler er fundet via Danmarks største artikeldatabase Infomedia⁷⁴. Søgningen har været inklusiv webkilder, der betyder at avisernes webmedier også er medtaget. Dette er gjort, fordi læserne i dag, ifølge medieprofessor Stig Hjarvard, i høj grad kombinerer webmedier med trykte medier i deres nyhedssøgning⁷⁵. Det vil sige, at alle danske nyhedsaviser er inddraget i søgningen – også lokalaviserne (f.eks. Morsø Folkeblad) og fagbladene (F.eks. Ugeskrift for Læger). Fagbladene er valgt, fordi de udgør 10 procent af den daglige nyhedsproduktion og dermed er en vigtig medspiller i det samlede billede af medier⁷⁶. Da jeg har indsnævret det samlede materiale uden hensyntagen til det specifikke blad, men med henblik for indholdet, kan jeg ikke generalisere over mediefordelingen, men kun konstatere, at udenlandsk arbejdskraft i det danske sundhedsvæsen ikke kun behandles i én type medier, hvilket tyder på, at emnet har bred appel i mange sammenhænge.

Artikler i alt: 350 artikler⁷⁷

Avisartiklerne er de artikler, der har været bragt inden for de seneste 2 år (17. februar 2007-17. februar 2009).

Søgeord: Udenlandsk arbejdskraft OG Sundhedsvæsen (80 artikler)

Søgeord: Udenlandske læger OG Sundhedsvæsen (270 artikler)

Jeg har i kommende analyse ikke tænkt mig at anvende alle de fundne artikler, da der i første omgang var en naturlig afgrænsning i form af følgende elementer: Mange var ikke relevante, fordi de omhandlede udenlandske læger på fx Cuba og Danmarks indsats i Irak, hivforebyggelse i Afrika, behandling af udenlandske patienter i det danske sundhedssystem, fødselsdagsnotitser, indvandreres diabetesproblemer, valgkampagner om sundhedsvæsenet og malariaforebyggelse i Afrika. Andre afgrænsninger er foretaget, fordi der var tale om akkurate

⁷⁴ Infomedia er Danmarks største informationssystem.

⁷⁵ Hjarvard, 2003:19

⁷⁶ Brink Lund, 2004:23

⁷⁷ Oversigt over artikler kan ses i bilag 1

gentagelser fx fra avis til webversion eller samme artikel bragt i forskellige aviser – typisk lokalavisers gengivelse af landsdækkende avisers artikler (citathistorier). De anvendte artikler (233 artikler) vil være fremhævet i kursiv i bilagsoversigten, så det fremgår tydeligt, hvilke artikler, der altså er valgt på baggrund af ovenstående konklusioner.

Diskurser om udenlandsk arbejdskraft i det danske sundhedsvæsen

Ved gennemlæsningen af alle de udvalgte artikler ser jeg tre diskurser, hvormed udenlandsk arbejdskraft i det danske sundhedsvæsen bliver omtalt: 1) En diskurs, der bygger på frygt, som jeg vælger at kalde en frygt-diskurs, 2) En diskurs, der bygger på etiske argumenter og kritik af de velstående samfund, der rekrutterer udenlandske læger, som jeg vælger at kalde den-vestlige-verden-er-grisk-diskurs og sidst 3) En diskurs, der bygger på velfærd, videndeling og hjælp, der alle støtter op om udenlandsk arbejdskraft på danske sygehuse, som jeg vælger at kalde taknemmeligheds-diskurs. Disse diskurser vil jeg redegøre for i de følgende afsnit.

Frygt-diskurs

Mange af artiklerne bygger på en frygtdiskurs, der alle trækker på metaforer om frygt og ikke-sikkerhed. Disse artikler varierer i karakter, men har alle det til fælles, at de prikker til danskernes frygt.

Frygten kommer til udtryk bl.a. i en artikel, som beskriver hvordan, danskerne *”må vænne sig til udenlandske”*⁷⁸ navne, fordi konsekvensen med rekruttering af udenlandsk arbejdskraft er, at *”flere tusinde læger og sygeplejersker vil om nogle år have eksotiske navne”*⁷⁹. Når man skal ’vænne sig’ til noget, handler det oftest om, at det i udgangspunktet ikke er noget, man har lyst til – man skal acceptere efterhånden, siger den danske ordbog på nettet⁸⁰. Desuden bevirker metaforen ’eksotisk’ at man tænker på eksotiske rejsemål, middagsretter, drinks eller andre ting, man normalt forbinder med udlandsrejser og positive oplevelser. Det er dog sandsynligt, at de fleste danskere ikke vil have ’eksotisk’ ind på operationsbordet og derfor bliver betydningen af eksotisk i artiklen mere negativt præget. Når disse to ting, at vænne sig

⁷⁸ ”Arbejdskraft: Regioner vil importere udenlandske sygeplejersker”, Infomation, 22/5-07 (se bilag)

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ordnet.dk/a

til og eksotiske navne, bliver kombineret med, at der efter sigende er tale om 'flere tusinde læger', så er det altså ikke en mindre bagatel, men en sag, der kommer til at vedrøre mange. Ovenstående metaforer blandet med fakta i artiklen kan få danskernes modvilje mod udenlandsk arbejdskraft på danske sygehuse til at gro. Dette ses også i artiklen med overskriften: "*Undskul maj, men vår du har onnt henne?*"⁸¹. Artiklen bidrager til den frygt, der er for at få en læge, der er af udenlandsk herkomst, og som man ikke kan forstå. Det paradoksale er, at alle alligevel kan forstå denne sætning, selvom den måske ikke er udtalt 100 % korrekt. Man behøver kun at se artiklens overskrift, og så er man allerede i stemning - en frygtstemning, der er fremmedfjendsk. Jeg er klar over, at manglende sproglige kundskaber sætter begrænsninger for hvor lægerne kan blive brugt i sundhedsvæsenet, da ældre og hørehæmmede fx ikke kan have en dialog med en, de har svært ved at forstå/høre. Der er ikke en konkret metaforbrug i sætningen, men metaforen ligger i hele sætningen. Man ser for sig en udlænding, der med håndfakter forsøger at gøre sig forståelig på et gebrokkent dansk. Man kan næsten høre accenten, der følger med sætningen, og det er lige før, at man slår ud med armene og løfter øjenbrynene som om, man stod og handlede med gestikulerende handlende på et marked i Tyrkiet. Det bliver næsten grinagtigt, når en sætning som denne bliver brugt i forbindelse med en kompetent gruppe af arbejdsdygtige udlændinge. Den spiller på frygtdiskursen, fordi den henviser til situationer, hvor man har oplevet udlændinge ikke har kunnet gøre sig ordentligt forståelige på dansk. Når man skriver ord, som man udtaler dem, kommer man også let til at tænke på børn, der endnu ikke kan stave, og som i mangel på bedre skriver ord, som de lyder. Man antyder i en sådan sætning, at udenlandske lægers kompetenceniveau ikke er over børnehøjde. Og vil man måske have børn til at operere en? Denne frygt for manglende lægefaglig kompetence på grund af sproglig accenter eller manglende sprogkompetencer spiller artiklen på og har allerede i overskriften sat frygtdiskursen, som der trækkes på i resten af artiklen. Disse associationer bliver altså til en metafor, der dækker over udenlandske læger og stiller spørgsmålstejn ved deres faglighed ud fra et sprogligt synspunkt. Selve artiklen handler ikke om sproglige kompetencer, men om hvorvidt danskerne kan være tjent med udenlandske læger i det danske sundhedsvæsen. Det er derfor, man kan anse sætningen som en metafor, fordi den henviser til det scenarie, at flere læger vil være udlændinge i fremtiden.

⁸¹ Undskul maj, men vår du har onnt henne?, Centrum Morgen, 22/5-07 (se bilag)

Det står endnu værre til, når nogle artikler fokuserer på en større frygt, nemlig terror:

*"Udenlandske læger kan være terrorister"*⁸² og *"de som kurerer jer, vil blive dem, der vil dræbe jer"*⁸³ Her bruger artiklerne en terrorsag fra England til at skabe den frygt, at de læger, vi henter fra udlandet til Danmark, kan være terrorister. Selvom, der indtil videre, ingen sager har været i Danmark med terrorister og udenlandske læger, så bliver der generaliseret til en dansk kontekst. Artiklerne bruger en frygtdiskurs, hvor metaforerne er præget af død og strategisk ødelæggelse. Sidstnævnte ser man, når en artikels overskrift hedder:

'Lægekomplottet', og en anden omtaler terrorister fra England som 'Lægebande'. 'Et komplot' kender vi bedst fra bøger eller film, hvor komplottet er planlagt på forhånd. Når det bruges i denne sammenhæng, indikerer det, at lægerne i al hemmelighed lægger terrorplaner. En 'lægebande' angiver på bedste Olsenbande-facon, at der er tale om en kriminel gruppe. Terrorister er kriminelle, men det betyder ikke, at lægerne i Danmark er det, og derfor skaber artiklerne via deres ordvalg, sammenligninger og diskurser frygt. Det vil på den måde muligvis skabe modstand i befolkningen at hente udenlandske læger til landet.

Nogle artikler bruger metaforer, der skaber en frygtdiskurs af økonomisk karakter. Med økonomisk karakter, mener jeg, at metaforerne er en økonomisk terminologi, som alle bliver brugt i forbindelse med en frygt for udlændinge. Fx står der i en artikel (min understregning), at *"Ufaglærte danskere har betalt en pris for den hidtidige indvandring."*⁸⁴ I en anden står der at det er en: *"Rablende dyr rekruttering."* og senere: *"Allerede før den første månedsløn kommer til udbetaling, har en udenlandsk læge kostet en million kroner"*⁸⁵ Når noget er rablende dyrt, er det ensbetydende med, at det er for dyrt, og at det er uhensigtsmæssigt at bruge penge på en givent foretagende. Når man skriver 'inden den første månedsløn', så siger man også, at inden lægerne har vist deres værd, har de været en udgift. Når man så lægger beløbet på 'en million kroner' oveni, så giver det en meget negativ klang. Der skabes en frygt for, at danskerne betaler for noget, der er alt for dyrt og dermed ikke kan betale sig.

Danskerne betaler i forvejen en betydelig sum af deres indtægt i skat. Denne indtægt for

⁸² "Britisk politi forfølger lægesporet" og "Britisk terror: Irakiske læger er hovedmistænkte i britisk terrorsag" "Den hvide terror" og "Lægekomplottet" og "Læger bag terrorkomplot i Storbritannien", "Læger uden grænser" og "Terrorangreb i London: Lægebande mistænkt for terror", "Terrorangreb på Storbritannien: Gordon Brown slår ned på indvandrere", "Terrorfrygt presser britisk sundhedsvæsen", "Teror i hvid kittel", "Læger som terrorister" (se bilag)

⁸³ "Når læger bliver mordere" (se bilag)

⁸⁴ "Kom gerne, men uden familie" (se bilag)

⁸⁵ "Rablende dyr rekruttering" (se bilag)

staten skal forvaltes på bedst mulige måde. Når der ofte bliver talt om besparelser bl.a. i sundhedsvæsenet, og en artikel, som ovennævnte, fokuserer på, at lægerne koster mange penge, og at der bliver indikeret, at danskerne gør en dårlig handel, så bliver danskerne ikke venligt stemt over for udenlandske læger. At den anden side af historien måske kan være, at denne million er godt givet ud, fordi alternativet ville være dyrere eller værre endnu, at der intet alternativ er, hører ikke til historien, og derfor skaber artiklen en frygt ved sin diskurs og brugen af metaforer, der indikerer en frygt. I en fjerde artikel beskrives rekrutteringen af udenlandske læger som en *"Underskudsforretning"* og en *"Stor byrde"*⁸⁶. Sidstnævnte artikel nævner endvidere, at *"Det offentlige hænger på de udgifter det koster når en indvandrer medbringer sin familie til DK."*⁸⁷ Disse artikler understøtter førnævnte pointe om, at lægerne skal ses som en dårlig handel. Ingen er interesserede i en underskudsforretning eller en stor byrde. Og mange frygter, at komme til at 'hænge på de udgifter', en indvandrerfamilie pålægger det danske samfund. Der bliver ikke fokuseret på, at denne familie også bidrager til skattesystemet, og at de måske kan bibringe det danske samfund noget mangfoldighed og være et eksempel på det danske storsind og det danske samfunds hjælp til nødstedte i verden. Derfor er diskursen baseret på frygt, en frygt for at skulle betale for noget, der ikke kommer en selv til gavn, og som evt. skaber dårligere forhold for en selv.

Det er ikke alle artikler, der anvender en frygtdiskurs, der er kritisk over for udenlandske læger i Danmark. En anden form for frygtdiskurs er repræsenteret ved artikler, der fremhæver frygten for danskernes helbred pga. lægemanglen eller pga. en fejlslagen uddannelsespolitik. Dermed fordrer denne frygt et andet syn på udlændingene i sundhedsvæsenet, nemlig, er der et behov for dem for at kunne redde vores liv: *"Nogle har måttet dø med – et sygehus, der på en række områder ikke har formået at leve op til kravene"* derfor skal vi have multietniske sygehuse i fremtiden⁸⁸ Når en artikel starter ud med, at danskere er døde og vil dø, hvis ikke vi importere noget udenlandsk arbejdskraft, er det måske ikke lige frem positive vendinger, men om ikke andet, stiller artiklen sig positiv over for, at vi skal have flere udlændinge på sygehusene, selvom metoden og argumenterne er negative og triste. Dødsmetaforen er stærk i sin appelform og er stærkt medvirkende til at skabe frygt, en frygt for døden. Det er heller ikke udpræget positivt, at der i en artikel f.eks. står: *"Der er ingen grund til at skræmme de*

⁸⁶ "Kom gerne, men uden familie" (se bilag)

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ "Multietniske sygehuse" (se bilag)

indiske læger hjem”⁸⁹, der burde måske hellere stå at vi ønskede dem her og ikke ’ikke vil skræmme dem’, men i sidste ende, er budskabet positivt; vi vil have dem her og bevare dem her. Men måske er netop holdningen om ikke at ville skræmme dem frem for at gøre noget aktivt for at beholde dem problemet, når det handler om den danske integrationsindsats over for udenlandsk arbejdskraft?

Den-vestlige-verden-er-grisk-diskurs

Denne diskurs udgøres af artikler, der bygger på metaforer, som alle har det til fælles, at de henfører tankerne på etik og moral. Det gør dem jo ikke nødvendigvis imod vesten, men deres specifikke metaforbrug indeholder samtidigt en kritik af de velstående samfund, der rekrutterer udenlandske læger. Det udmønter sig bl.a. i sætninger som: ”*Vi kan ikke være bekendte at stjæle læger fra andre lande*”.⁹⁰ Og når ord som ’stjæle’ er med i en sætning, betyder det, at der er tale om en uretmæssig ejer af noget og lovstridigt at fratage en person dennes ejendele eller ejendom⁹¹. Det er forkert at stjæle samt, det at ’være bekendt’ indikerer et moralsk aspekt, så ergo er det forkert at rekruttere læger fra andre lande. Danskerne beskrives som ”*hungrende*”⁹², i en anden artikel, og det giver et billede af en stor sultent dyr, der med fråde om munden næsten ikke kan vente på sin mad. En tredje artikel påpeger, at: ”*Danmark fisker i halvtomme søer*”⁹³. ’Fiske’ bliver på samme måde som ’stjæle’ en metafor for at tage noget, som man ikke er berettiget til, selvom fiske ikke i sig selv betyder at tage noget fra nogen uberettiget. Den danske ordbog definerer ’at fiske’ i overført betydning som: ”*forsøge at skaffe en person til et bestemt formål*”⁹⁴. I den anvendte artikel får ’at fiske’ den yderligere dimension, at der er noget lusket – ligefrem usympatisk - omkring det, fordi det bliver kombineret med en ’halvtom sø’. En ’halvtom sø’ er en metafor for, at vi forsøger at tage de allersidste læger fra et land, som næsten ingen har selv. Det beskrives i en anden artikel som, at vi: ”... *dræner lande i Afrika og Asien*”⁹⁵ og i en anden artikel som, at ”... *vi malker*” *ulandene* ” og: *For et par århundreder siden røvede den vestlige verden*

⁸⁹ ”Saglighed om de indiske læger, tak” (se bilag)

⁹⁰ ”Kan vi være bekendt at stjæle polske læger?”, ”Nej, der ikke en læge til stede” og ”Retten til lægehjælp bør gå begge veje” (se bilag)

⁹¹ ordnet.dk/b

⁹² ”Ledige hænder i fokus” se bilag)

⁹³ ”Danmark fisker sygeplejersker i halvtomme søer” (se bilag)

⁹⁴ ordnet.dk/c

⁹⁵ ”Hjerneflugt: Ingen redskaber er optimale” (se bilag)

naturressourcer...”⁹⁶sidstnævnte siger jo direkte, at vi nu i den vestlige verden tager læger, som vi førhen røvede naturressourcerne. Førstnævnte metafor om malkning er heller ikke positiv, og når stemningen bliver præget af malkning og at vi røver, giver det kun dårlig smag i munden. Disse etiske argumenter, som altid er til stede, når der er debat om rekruttering af (lægeligt) personale i udlandet. En artikel stiller også det spørgsmål, om Danmark begår en *”etisk brøde, når vi henter læger i udviklingsudlandene?”*⁹⁷Når man begår en brøde, er der tale om en synd eller en forbrydelse, hvorfor denne artikel indgår i denne kategori af diskurser. To artikler handler også om etiske aspekter ved at hente udenlandsk sundhedspersonale til landet. De anvender begge metaforen at ”lokke” i forbindelse med Danmarks rolle i forhold til de lande, der rekrutteres i. Lokke giver negative associationer, fordi ordet antyder et forhold, hvor lokkeren vil have noget og vil tilbyde meget, for at få hvad han vil have. At lokke noget ud af nogen kan ofte være at få noget ud af nogen, som man ellers ikke ville have fået ud. Den Danske Ordbog på nettet beskriver det således: *”søge at få nogen til at gøre noget bestemt ved at fremsætte (eller indeholde) løfter og argumenter der tilsyneladende er til fordel for vedkommende, men som måske senere viser sig ikke at være det”*⁹⁸I overført betydning betyder det ’at lokke nogen ud af busken’ desuden at få nogen til at gøre noget, som vedkommende har været tilbageholdende med. En lokker kan også forbindes med et negativt ord som børnelokker, hvorfor en brug af dette ord naturligt leder tankerne på noget, der ikke er helt rent i intention. De etiske metaforer giver en diskurs, der handler om den ulige fordeling af ressourcer i landet, og at det altså ikke er etisk og moralsk ansvarligt at tale om udenlandsk rekruttering af sundhedspersonale.

Taknemmelighedsdiskurs

Den sidste diskurs, jeg har analyseret mig frem til, er en diskurs, der bygger på metaforer, der alle henviser til øget velfærd, faglig sparring og hjælp til Danmark. Metaforerne er positive og giver gode argumenter for, hvorfor man skal rekruttere lægerne, og hvor godt det er for Danmark. Derfor har jeg valgt at kalde denne diskurs for taknemmelighedsdiskurs, selvom artiklerne ikke direkte beskriver et taknemmelighedsforhold mellem Danmark og udlændingene, men i mangel på bedre dækkende ord bliver det til taknemmelighedsdiskurs.

⁹⁶ ”Liberaliseringen koster” (se bilag)

⁹⁷ ”Retten til lægehjælp går begge veje” (se bilag)

⁹⁸ ordnet.dk/d

I en af artiklerne står der, at lægerne kan *"tilføre det danske sundhedsvæsen ny viden og indsigt – og at de kan tage et fagligt udbytte med sig hjem"*⁹⁹ Når man tilfører noget, er det en hjælp, man bygger oven på det, der allerede eksisterer. Lægerne bliver altså beskrevet i en diskurs, der ikke er fjendtligt stillet over for dem på forhånd, men, tværtimod, antager, at de er til gavn for det danske sundhedsvæsen. Alle kan have brug for ny viden og indsigt, og en faglig sparring er normalt udbytterigt for begge parter. Danskerne skal være glade for at, at der kommer læger her til landet og bidrager med deres viden og indsigt. Dette gavner det danske sundhedsvæsen og gør lægerne samt de danske hospitaler i stand til at yde en bedre service, for det er med ny viden og indsigt, at man bliver bedre. Dette er også pointen i en anden artikel, der påpeger, at: *"Import af læger er "vejen til verdensklasse"*¹⁰⁰ Her henvises sandsynligvis til det danske sundhedsvæsen, som tidligere sundhedsminister og nuværende statsminister Lars Løkke Rasmussen er udråbt til at være det bedste i verden, men som gang på gang alligevel render ind i overskrifter om lægefejl, ventelister, dårlig hygiejne, mangel på personale osv. Artiklen fremhæver udenlandske læger som nødvendige i forhold til det sundhedsvæsen, vi ønsker i Danmark. Så hvis folk vil have verdensklasse-sygehuse, må de også forholde sig positivt til importen af udenlandske læger i sundhedssystemet og faktisk forholde sig taknemmeligt over for dem, der er villige til at yde til det danske sundhedsvæsen.

Opsamling på tekstanalysen

I det første arbejds spørgsmål i henhold til at kunne svare problemformuleringen har jeg interesseret mig for at analysere, hvordan man italesætter udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet. Dette har resulteret i en tekstanalyse, hvor jeg har undersøgt diskurser.

Jeg har i 233 artikler fundet frem til diskurser om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet. Jeg har defineret dem som diskurser ud fra brugen af metaforer, fordi de, ifølge Lakoff & Johnson, strukturerer vores dagligdag og er med til at skabe hverdagen. Derfor anser jeg metaforer for uhyre vigtige i skabelsen af diskurserne i aviserne. Jeg har på baggrund af mængde, og fordi de har spillet en fremtrædende rolle i artiklerne, valgt at fremhæve 3 forskellige diskurser, der alle forsøger at indholdsudfylde diskursordenen. Disse tre diskurser, har jeg valgt at kalde frygt-diskurs, den-vestlige-verden-er-grisk-diskurs og taknemmelighedsdiskurs. Der er betydeligt mange metaforer i artiklerne, der alle kan henvise

⁹⁹ "30 indiske læger på vej til midtjyske sygehuse" (se bilag)

¹⁰⁰ "Vej til verdensklasse" (se bilag)

til en af de tre nævnte diskurser, hvorfor jeg har valgt at navngive dem som anført. Frygt-diskursen spiller på tre forskellige temaer; frygten for det fremmede, frygt for terror og belastning af det danske velfærdssamfund samt frygten for mindre velfærd/egen sundhed. Dette kommer til udtryk i forskellige metaforer, der alle kan henføres til disse frygttemaer. Den-vestlige-verden-er-grisk-diskurs er primært etisk funderet, da metaforerne går i retning af en uretfærdig behandling af udviklingslandene og er ofte sat i forbindelse med kriminelle verber som at stjæle, røve osv. Taknemmelighedsdiskursen er den sidste og er også den mest positive over for udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet. Den hylder nemlig en øget import af arbejdskraft fra udlandet, og metaforerne afspejler da også dette ved bl.a. at henføre til verdensklasse sygehuse, at redde liv osv. Det er bemærkelsesværdigt, at det er frygt-diskursen, der fylder mest spalteplads af de analyserede i aviserne, hvilket kan få de andre to til at blegne i sammenligning og således bliver den samlede og dominerende diskurs om emnet altså præget af frygt.

Det er vigtigt at notere sig, at disse diskurser er væsentlige for vores opfattelse af udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet, fordi: *”diskurserne ved at fremstille virkeligheden på én måde frem for på andre mulige måder, konstituerer objekter på bestemte måder, skaber grænser mellem sandt og falsk, og gør visse typer af handlinger relevante og andre utænkelige”*¹⁰¹ Og det er netop derfor, diskurserne kan tænkes at have en forbindelse til de udenlandske lægers lyst til at blive i landet. Som nævnt, lægger flere diskurser op til en kamp om hvilken virkelighedsopfattelse, der skal udfylde diskursordenen. Da dette er yderst interessant og samtidigt er en vigtig del af forståelsen for den diskursive praksis, vil jeg i det kommende afsnit belyse mediernes rolle, og ud fra Foucaults magtbegreb diskutere de konsekvenser det vil få, hvis den ene udlægning accepteres frem for den anden.

Diskursiv praksis

I dette afsnit vil jeg behandle andet niveau i Faircloughs tredimensionelle model, den diskursive praksis. Følgende vil overordnet handle om mediernes rolle og betydningen af denne i forbindelse med dannelsen af diskurser. Først, vil jeg med afsæt i Foucaults magtbegreb kaste lys over den magt, der er tale om i forbindelse med dannelsen af diskurser. Dette inkluderer et blik på hvad, denne magtfordeling kan have af konsekvenser og

¹⁰¹ Jørgensen & Phillips, 1999: 150-151

løsningsforslag. Dernæst vil jeg diskutere Foucaults magtbegreb i en konkret sammenhæng - omsætte Foucaults pointer til en diskussion af mediernes rolle i magtkampen om diskurserne ud fra to medieteoretiske perspektiver. Disse to perspektiver er agendasetting og mediernes logik, som begge handler om mediernes dagsordensættende funktion.

Jeg er opmærksom på, at jeg omtaler *medierne* i den bredeste forstand og altså ikke afgrænser mig til kun at diskutere nyhedsaviserne. Jeg udtaler mig derfor i den diskursive praksis om medier generelt og vil derfor tage højde for dette, når jeg tolker resultaterne i forhold til problemformuleringens afgrænsning til nyhedsaviser.

Foucault, diskurs & magt

Den franske filosof og professor Michel Foucault havde i sit forfatterskab, kort fortalt, fokus på, hvordan bestemte forestillinger om verden kom til at dominere i bestemte historiske perioder, og hvordan disse forestillinger over tid kom til at fremstå som sandheder og selvfølgeligheder, som ingen sætter spørgsmålstegn ved. Den norske professor i litteraturvidenskab Dag Heede beskriver Foucault som en, der var drevet af at opløse forestillinger: *"Foucault søger at de-naturalisere vores kulturelle forestillingsmønstre, ikke mindst dem der fremstår som naturgivne eller som synes at indeholde indlysende, evidente sandheder."*¹⁰² og derfor udfordrede han gængse opfattelser af disciplinerende begreber¹⁰³ i bl.a. værkerne 'Overvågning og Straf' samt 'Galskabens historie' ud fra bestræbelsen om 'at rive sig løs fra sig selv'¹⁰⁴ og de-naturalisere førmentalte forestillingsmønstre. De fleste af Foucaults udgivelser er historiske analyser, der har til formål at undersøge baggrunden for de sandheder og den viden, som vi bygger vores tilværelse på. De forestillinger, der fremstår som sande, betegnes af Foucault som diskurser. Således var det da også Foucault, *"der gjorde diskursbegrebet kendt for socialvidenskaberne."*¹⁰⁵ Foucault var den første, der præsenterede tankegangen om, at en diskursanalyse må indeholde et ikke-diskursivt element for at være fyldestgørende - en tankegang Fairclough har videreført.

¹⁰² Heede, 2002:10

¹⁰³ Som fx at betydningen af galskab har ændret sig over tid – fra at gale blev betragtet som havende forbindelse med guderne til sindssyge, der skal spærres inde og dermed er betydningen medbestemmende og disciplinerende for hvordan vi behandler disse mennesker (Heede, 2002:29)

¹⁰⁴ Heede, 2002: 9

¹⁰⁵ Andersen & Kaspersen, 2002:180

Magten er produktiv

Formålet med Foucaults analyser er ikke at nedbryde diskurser, men derimod at synliggøre deres kulturelle bias samt dermed at vise, hvordan diskurs og forestillingsmønstre skabes af *nogen*. Det er her begrebet magt kommer i spil, da magten bliver udøvet, idet diskurser bliver opfattet som sande og selvfølgelige.

Magt var helt centralt i Foucaults forfatterskab, hvorfor han er relevant at inddrage i dette speciales delelement om magt. Foucault gør op med den traditionelle forståelse af magt, hvor magten er noget, som nogen kan eje, altså magt kan besiddes og oftest ses som en forbudsinstans¹⁰⁶. Den traditionelle magtopfattelse indbefatter også en sproglig dimension, for på dansk har vi kun et ord for magt, hvad end denne er traditionel, produktiv, positiv eller negativ¹⁰⁷. For Foucault er magt ikke noget, der besiddes, men snarere noget som udøves i netværk af relationer i konstant spænding og aktivitet i en ”alles kamp mod alle” helt ned nede på samfundets mikroplan – fx i relationen mellem lærere og elever, forældre og børn, dommere og kriminelle, mænd og kvinder osv.¹⁰⁸. Heede beskriver Foucaults magtbegreb, som en styring af andre menneskers mulighedsfelter¹⁰⁹. Det kan være forvirrende, at Foucault kalder det ’magt’, da begrebet dækker over den kraft og de processer, der skaber vores sociale omverden¹¹⁰ og altså ligger fjernt fra den gængse opfattelse af begrebet. Magten omgiver os alle og skal ses som en produktiv faktor. Foucault skriver i værket om fængselsvæsenet ’Overvågning og Straf’, at man må: *”... holde op med hele tiden at beskrive magtens virkninger i negative vendinger: den »udelukker«, den »bekæmper«, den »undertrykker«, den »censurerer«, den »abstraherer«, den »maskerer« og den »skjuler«. Faktisk producerer magten noget. Den producerer noget reelt, den producerer et genstandsområde og nogle sandhedsritualer. Individet og den erkendelse, som man kan uddrage af det, henhører under denne produktion.”*¹¹¹ Det er bemærkelsesværdigt, at Foucault mener, at magten skal ses som en produktiv faktor, og at denne produktivitet resulterer i individet og dets erkendelse¹¹². Ud

¹⁰⁶ Heede, 2002:38

¹⁰⁷ Jf. ordet magt på fx tysk som kan være både Gewalt og Macht

¹⁰⁸ Heede, 2002:39

¹⁰⁹ Heede, 2002:43

¹¹⁰ Jørgensen & Phillips, 1999:49

¹¹¹ Foucault, 2008; 210

¹¹² Det står i skarp kontrast til fx Marx, som er kendt for at definere magt meget mere destruktivt, da han var overbevist om at magt var økonomisk magt, og at det var det, der gjorde, at klasseopdelingen eksisterede, hvilket forhindrede proletariatet dets retmæssige status i samfundet.

over at magten skal ses som produktiv, skal den også ses som afhængig af og relateret til viden. Der er, ifølge Foucault, ingen magt uden viden og vice versa. Andersen & Kaspersen udtrykker det således: *"Magt og viden implicerer og forudsætter hinanden, og vi vil i enhver social relation genfinde en dynamisk vekselvirkning mellem disse to aspekter"*¹¹³ Fx kan eksperter nemt påvirke andre folks holdninger, idet de med deres store viden også får tildelt magten til at kunne udtale sig. Samtidigt kan politikerne beslutte, at de vil nedsætte kommissioner og udvalg til at belyse bestemte problemstillinger, hvorefter resultaterne fra disse udvalg kommer til at præge debatten om emnet og kan holde politikerne på magten¹¹⁴. Viden er altså centralt, når man taler om Foucault og magt. Dette skyldes, at det er magt: *"... der skaber den viden, vi har, og vores identiteter og de relationer, vi har til hinanden som grupper eller individer."*¹¹⁵ Den viden, magten skaber, (kan) ændres over tid, og dermed ændres magten (evt.) også.

Magt skaber modmagt

Magten producerer det sociale, fordi det alt sammen (individet, viden, sociale relationer¹¹⁶) kunne se anderledes ud. Magten påvirker så at sige den menneskelige krop, fordi den omslutter, præger, afretter og piner den med sine diskurser¹¹⁷. Ikke nok med, at magten skaber diskurser, så skaber den også moddiskurser. Den gældende viden ekskluderer andre virkelighedsopfattelser, derfor kan man anse den gældende viden som et udtryk for en magtfordeling. De dominerende diskurser, der gælder som viden, kan man anse som værende medvirkende til at skabe eller opretholde de magtrelationer, der er i samfundet. Der kunne nemlig være andre diskurser, som ikke hører under den gældende sandhed, men da disse ikke får taletid i fx nyhedsmedierne, ændrer de ikke på den viden, der er på området. Derfor interesserede Foucault sig for diskurser og moddiskurser, fordi de sætter rammerne (han ville måske endda mene, at de sætter begrænsningerne) for, hvordan vi italesætter ting og fænomener, og hvad vi overhovedet taler om. Samlet set, mente Foucault, at der er tale om *"disciplinerende begreber der fastlåser kroppens mangfoldighed"*¹¹⁸ Dette begrænser

¹¹³ Andersen & Kaspersen, 2002:328

¹¹⁴ Jf. Politikens afsløring af Claus Hjort Frederiksen, som fik tal om ledige i arbejde til at fremme hans egen sag. (Politiken.dk)

¹¹⁵ Jørgensen & Phillips, 1999:49

¹¹⁶ Jørgensen & Phillips, 1999:77

¹¹⁷ Heede, 2002:20

¹¹⁸ Heede, 2002: 29

mennesket, og derfor skal vi finde de begreber, der hjælper mennesket ud af sin 'spændetroje' eller om ikke andet stille spørgsmålstejn ved selvfølghederne ved begreberne. Kampen handler altså ikke kun om modstand mod uretfærdighed, men således: "... også mod os selv, mod en række af de forestillinger og begreber, der usynligt men uhyre effektivt fastholder os og får os til at fastholde os selv i undertrykkende positioner."¹¹⁹ Magten

skal anses som dobbeltsidet, fordi den altid vil avle modmagt, for hvor der findes magt, findes der også modstand¹²⁰ – fastsættelsen af diskurserne er noget, der kæmpes om, hvor gældende diskurser udfordres af moddiskurser. Der er dog ikke tale om en ekstern position i forhold til magten, hvorfra modstand og moddiskurser rejser sig: "*Modstanden udgøres af forskellige hindringer og modværger, som magten eller kraften møder i sin bevægelse*"¹²¹ Målet med en Foucaultsk inspireret magtanalyse er altså at skærpe fokus på de diskurser, der synes naturlige for derigennem at kunne problematisere disse selvfølgheder og åbne op for moddiskurser. Heede beskriver det således: "*Foucaults mål er at lade moddiskurser komme til orde*"¹²². Ifølge Foucault, er den intellektuelles rolle ikke at fungere som rådgiver; den intellektuelle kan analysere de specifikke magtmekanismer, der er på spil, og dermed "kortlægge slagmarken", men det er op til "de kæmpende" selv, hvordan de vil udnytte denne strategiske viden i deres politiske kampe¹²³. Foucault bruges i dette speciale til at kaste lys over den magt, der definerer diskurserne om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet og samtidigt dermed også skærper fokus på det, de diskurser, der ikke bliver hørt.

Den dominerende diskurs

Når man skal omsætte Foucault til praksis, interesserer man sig altså for hvilken eller hvilke diskurser, der er dominerende. Derfor vil følgende handle om den dominerende diskurs af de analyserede diskurser i tekstanalysen. Til at starte med, vil jeg slå fast, at de tre diskurser i tekstanalysen, alle kan betragtes som 'vindere'¹²⁴. De har fået taletid i medierne og der er flere forskellige artikler og genrer (læserbreve, kronikker, debatindlæg osv.), der behandler emnet ud fra de definerede diskurser. Frygt-diskursen er dog med antallet af artikler og metaforer i

¹¹⁹ Heede, 2002:26

¹²⁰ Andersen & Kaspersen, 2002:336

¹²¹ Ibid.

¹²² Heede, 2002:143

¹²³ Heede, 2002; 13

¹²⁴ Foucault ville med stor sandsynlighed kalde det 'tabere', da hans intention med magtanalyser og diskursanalyser er at løsrive mennesket fra disciplinerende begreber og dominerende diskurser.

forhold til de andre i overtal. Der var flere metaforer i frygt-diskursen end både den-vestlige-verden-er-grisk og taknemmeligheds-diskursen. Dermed kan man anse frygt-diskursen som den ”vindende” til at indholdsudfylde diskursordenen. Altså, når vi taler om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet, så sker det ofte ud fra en diskurs, der er præget af frygten for det fremmede, frygten for, at vi ikke kan blive behandlet på sygehusene i fremtiden på grund af lægemangel, frygten for læger med udenlandsk accent, frygten for at betale for meget for lægerne, frygten for at skulle forsørge en udenlandsk læges familie osv. Jeg vil derfor i resterende del af opgaven koncentrere mig om denne frygt-diskurs.

Det har lykkedes nogle aktører at bestemme den dominerende diskurs herunder medierne som distributør og redaktør for hvad, der kommer ud til befolkningen. Andre aktører, ud over medierne, vil jeg behandle yderligere i afsnittet om den sociale praksis, men her blot konstatere, at denne ene udlægning af sandheden, frygtdiskursen om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet, dominerer nyhedsavisernes artikler. Det kan have vidtrækkende konsekvenser, når det er de samme historier, begreber, udlægnings af sandheden og diskurser, der går igen i mediernes fremstilling. Det er interessant at tænke, hvor mange andre diskurser, der kan være om emnet, men som slet ikke når ind på nyhedsredaktionernes skriveborde. Dette kan føre til en unuanceret debat om udlændinge, for som forsker, underviser og konsulent i kommunikation med særlig fokus på etnisk ligestilling Rikke Andreassen konkluderer i en medieundersøgelse fra 2007 gælder det, at: *”Nyhedsmediernes beskrivelser af synlige minoriteter bidrager til at skabe stereotype forestillinger. I formidlingen har det ofte været de samme typer af historier, som er beskrevet igen og igen. Disse historier har været med til at danne stereotype forestillinger om minoriteterne.”*¹²⁵ Konsekvenserne af en dominerende diskurs kan altså f.eks. føre til stereotype-beretninger og dømme alle over en kam, hvilket kan gøre det svært for en minoritetsgruppe at ændre en opfattelse. Stereotyper vender jeg tilbage til i afsnittet om den sociale praksis, hvor jeg mere detaljeret vil gennemgå begrebets indhold, konsekvens og illustrere i praksis, hvordan det kan komme til udtryk.

Hvis udenlandsk sundhedspersonale i Danmark bliver sammenkædet med frygt, så kan der være stor sandsynlighed for, at de har svært ved at blive ordentligt integreret i et samfund, der tvivler på udlændingenes kompetencer og intentioner med at være i landet. Det bliver selvfølgelig at tale om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet, som noget vi skal frygte.

¹²⁵ Andreassen, 2007:234

Det er her, Foucault mener, at man skal skærpe fokus på de diskurser, der ikke kommer frem om emnet.

Moddiskurser

De diskurser, der ikke bliver hørt, kunne fx være en nødhjælpsdiskurs, der handler om at vi skal hjælpe de nødstedte landes læger til en bedre faglighed, en system-diskurs, der handler om at det danske system har fejlet og at det er sundhedspersonalet, der står med udfordringerne i det daglige og over for patienter og pårørende, en velfærds-diskurs, hvor fokus ligger på, hvordan vi i fremtiden skaber velfærd, det kunne være en arbejdsplads-diskurs, hvor det handler om det lægefaglige personale på danske hospitaler eller fx en liberal-diskurs, hvor det drejer sig om det frie marked og arbejdskraft på tværs af lande og markeder i en fri konkurrence. Det er altså en spændetrøje, når man kun taler om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet ud fra få eller ligefrem kun enkelt diskurs. Medierne er altså arenaen hvor kampen om diskursordenen i dette tilfælde foregår. Derfor må man antage, at medierne spiller en stor rolle i forhold til diskurser og moddiskurser, men hvor stor en rolle, de spiller, ligger ikke fast, hvilket jeg vil komme nærmere ind på i det følgende.

Mediernes rolle i magtkampen om diskurserne

Jeg har tidligere konstateret, at magt er tæt til knyttet til viden. Interessante spørgsmål som hvad er gældende som viden og hvem styrer, hvad der er gældende som viden, vil jeg beskæftige mig mere indgående med her. Den viden, jeg i dette speciale undersøger, kommer fra avisartiklerne og det vil sige, at de kommer fra medierne. Jørgensen og Phillips pointerer netop også, at det er medierne, der er med til at opretholde den sociale verden, som jeg var inde på tidligere. Det bliver derfor interessant at undersøge medieteorier, der beskæftiger sig med mediernes rolle i meningsdannelsen. I det følgende præsenteres 2 medieperspektiver, der skal kvalificere en diskussion af Foucaults magtbegreb.

1. Medieperspektiv - Agendasetting

Agenda-setting er et begreb, der, kort fortalt, dækker over mediernes magt til at redigere det nyhedsstof, der kommer ud til befolkningen og dermed skabe den offentlige mening, som ofte fører til emner på den politiske dagsorden¹²⁶. På dansk ville agenda-setting oversættes med det at sætte (den offentlige) dagsorden, men begrebet agenda-setting bliver ofte anvendt i sin engelske form som fx i Anker Brink Lunds publikation ”Den redigerende magt”. Medierne dikterer, ifølge Brink Lund, dagsordenen via nogle ”... redigeringsprocesser, hvor massemedier rutinemæssigt fremhæver udvalgte emner og vinkler på andres bekostning, hvilket gør det lettere for nogle udspil og vanskeligere for andre politiske budskaber ”at klæbe til dagsordenen”¹²⁷. Sådanne redigeringsprocesser, kalder Brink Lund for agenda-setting.¹²⁸ Han tilslutter sig i denne forbindelse forestillingen om en fælles dagsorden, hvor medierne har en stor magt til at definere, hvad der er offentligt relevant.¹²⁹

Eksempelvis vil det betyde i nyhedsavisernes tilfælde, at antallet af avisartikler om et givent emne kan have stor betydning for, hvad der kommer på den politiske dagsorden. Medierne kan få ganske små sager til at fylde meget i den offentlige meningsdannelse og kan få ting på den politiske dagsorden blot ved at skabe fokus på enkeltsager. Fx førte en busulykke i Tyskland og massiv mediedækning af denne til at man på Christiansborg begyndte at tale om en Smiley-ordning for busselskaber eller nogle overfald af muskelhunde og mediedækningen af disse der fører til forslag om forbud af muskelhunde i Danmark.

2. Medieperspektiv - Mediernes logik

Den danske medieprofessor Stig Hjarvard tager i sin publikation om ’Nyhedsmediernes rolle i det politiske demokrati’ også fat om den dagsordensættende funktion medierne har.

Omdrejningspunktet for Hjarvard er, ”*Massemedierne er ikke neutrale transportveje for kommunikation. I kraft af de enkelte mediers karakteristika formes budskaber og mening på bestemte måder*”¹³⁰ Hjarvard går niveauet videre end Brink Lund, idet han mener, at

¹²⁶ Begrebet blev anvendt for første gang af Maxwell McCombs og Donald Shaw, der i en medieanalyse af præsidentvalgekampen i USA fra 1968 konstaterede, at medierne havde signifikant betydning for, hvad der blev opfattet som vigtigt blandt vælgerne. Griffin, 2003:390

¹²⁷ Brink Lund, 2004:15

¹²⁸ Brink Lund, 2004:14

¹²⁹ Ibid. – Jf. begrebet ”Den fjerde statsmagt” som et begreb, der dækker over mediernes rolle som repræsentant for den offentlige mening.

¹³⁰ Hjarvard, 1995:kapitel 3:2

medierne former meninger og budskaber på bestemte måder. Dette betegner Hjarvard med henvisning til medieforskerne Altheide og Snow som 'mediernes logik'. Altheide og Snow definerer mediernes logik på følgende måde: "...media logic consists of a form of communication, the process through which media present and transmit information. Elements of this form include the various media and the formats used by these media. Format consists, in part, of how material is organized, the style in which it is presented, the focus or emphasis on particular characteristics of behavior, and the grammar of media communication. Format becomes a framework or a perspective that is used to present as well as interpret phenomena"¹³¹. Dette oversætter Hjarvard med: "Man kan sige, at medierne har deres egen logik, som former kommunikationen, præsenterer verden i bestemte genrer og formater, og tilskynder til bestemte fortolkninger. Mediernes logik lader os se verden i en speciel optik."¹³² Dette kan af nogen ses som nyt vand på en gammel mølle, fordi medierne altid har formet kommunikationen efter en bestemt overbevisning¹³³. Denne logik er knyttet sammen med en enorm stor magt til at bestemme hvad, der er på dagsordenen, hvad der er vigtigt at vide noget om: "Medierne kondenserer begivenhederne. Der fokuseres på de vigtigste highlights, det overflødige fedt skæres bort. Intensivering opnås tillige gennem polarisering, modstilling af bestemte aktører eller interesser."¹³⁴ Der, hvor det bliver interessant, er, når medierne netop modstiller bestemte aktører eller interesser og vælger, hvad der skal fokuseres på. På denne måde er de med til at skabe eller fastholder emnerne på den politiske dagsorden, men de udstyrer også befolkningen med ordforråd, synspunkter og argumenter inden for en given diskurs. Denne polarisering – der kan ske gennem diskurser - af aktører eller interesser bidrager til splittelse, men er ikke desto mindre en måde hvorpå, medierne kan skabe røre om et emne. Medierne bestemmer, hvad folk skal mene – ikke ud fra et snævert kanyleteoretisk princip, hvor modtageren bare er en passiv modtager¹³⁵, men ud fra en logik om, at teksterne indeholder ordvalg osv., der skaber og vedligeholder de diskurser, hvorfra vi snakker om ting. Hjarvard påpeger dog også, at mediernes logik er underlagt, at: *Nyhedsdækningen har ikke til hensigt at give en helhedsbeskrivelse. Udvælgelsen og fremstillingen er præget af et bestemt perspektiv eller argument.*¹³⁶ Hvis man skal tage disse betragtninger alvorligt, så har

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid.

¹³³ Jf. da aviserne var partipolitiske. (Hjarvard, 2003) - eller nyhedstrekanten, som også er en måde hvorpå medierne former kommunikationen efter en bestemt overbevisning, som opdeles efter nyhedsrelevans.

¹³⁴ Hjarvard, 1995: kapitel 3:2

¹³⁵ Schultz Jørgensen, 2004:28

¹³⁶ Hjarvard, 1995: kapitel 3: 3

afsenderen (medierne, journalisterne) en høj grad af indflydelse (via diskurser) på, hvad modtagerne (avislæsere, befolkningen) skal mene. Når medierne former og bestemmer ud fra mediernes logik, hvad vi skal læse, hvordan det bliver præsenteret og hvilke kilder, der bliver fremhævet, er de med til at bestemme og forme diskurserne. Dermed har de samtidigt udelukket andre definitioner af virkeligheden, som Hjarvard kalder 'det overflødige fedt', og præger derfor den offentlige debat om et givent emne med både emne, vinkel og argumenter. Andreassen når frem til lignende konklusion i føromtalt publikation om mediebilledet i Danmark. Hendes pointe er, at: *"Nyhedsmediernes formidling er vigtig, fordi den udgør den primære kilde til information om synlige minoriteter for store dele af den danske befolkning. Eftersom det er de færreste etniske danskere, der har personlig kontakt med minoriteterne, så får mediernes beskrivelse mere indflydelse på deres indtryk af minoriteterne, end hvis de etniske danskere havde personlig erfaringer at sammenligne mediernes formidling med"*¹³⁷ Andreassen konkluderer altså, at de fleste danskere agerer i samfundet ud fra den information, de har fået gennem medierne¹³⁸.

Et kritisk blik på Foucaults magtbegreb

Når man kombinerer Foucault med andre tilgange, melder der sig nogle interessante problemstillinger. Kan man eksempelvis som forsker uanset emne og undersøgelsesfelt åbne op for moddiskurser, sådan som Foucault ser forskerens rolle? Og hvis svaret er ja, hvordan ændrer det så noget, når medierne ifølge de to medieperspektiver har magten til at bestemme diskurserne i befolkningen?

På den ene side kan man som forsker se mange moddiskurser, for det kan defineres som værende alle dem, der ikke får lov at udfylde diskursordenen, men det er stadig diskurser, som eksisterer i samfundet og disciplinerer mennesker. Dette kunne være nødhjælpsdiskursen i forbindelse med de udenlandske læger. Vi ved, at den diskurs sandsynligvis bliver brugt af enkelte aktører i forhold til udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet, men den er ikke repræsenteret i artiklerne, som jeg har analyseret. Dette betyder jo ikke nødvendigvis, at de ikke er at finde i nogle artikler overhovedet, men det indikerer, at de ikke er overrepræsenteret, og derfor anser jeg dem som værende moddiskurser (i forhold til den

¹³⁷ Andreassen, 2007:326

¹³⁸ Jf. mordet på 20 årige Maria fra Herning, hvor forskellige medier udråbte en morder, som resten af befolkningen tog for gode varer og fordømte ham. Det var først, da den anklagede gik fri, at man stillede spørgsmålstejn ved det der havde stået i medierne. BT.dk

dominerende frygtdiskurs eksempelvis). På den anden side kan man som forsker ikke åbne op for moddiskurser, fordi de har det med at operere i det skjulte¹³⁹, og det således er svært at operationalisere Foucaults pointe i praksis. Der er altså tale om en ideel om end urealistisk situation, hvor forskeren tillægges evner, som går ud over det praktisk mulige.

Hvis vi derimod antager, at man som forsker *kan* åbne op for disse moddiskurser, hvad betyder det så, når man medtænker, de pointer medieteorierne giver? Jeg kan som forsker eksempelvis finde moddiskurser og skærpe fokus på dem i dette speciale, men eftersom medierne bliver ved med at sætte dagsordenen efter deres egen logik, hvordan skal mit fokus på moddiskurser gøre en forskel? Man kan antage, at aktører – herunder jeg selv – kan påvirke medierne og dermed håbe på en ændring i deres logik, men det er noget af en påstand at tillægge enkelte forskere den værdi, at de kan befri mennesket fra dens spændetrøje ved at gøre opmærksom på moddiskurser. Man kan dog sige, at spin¹⁴⁰ og strategisk kommunikation er forsøg på at påvirke mediernes logik, således at de er mere tilbøjelige til at anvende din form for diskurs inden for et givent område, når de sætter dagsordenen. Dem, der 'spinner' emner, som skal påvirke mediernes logik og dermed fremme deres diskurser og syn på verden, kan eksempelvis være alt fra borgere, over interesseorganisationer til virksomheder og politiske aktører.

Foucault har naturligvis aldrig ønsket eller intenderet, at hans begreber og teorier skulle anvendes i sammenhæng med medieteorier, så dette er, når det kommer til stykket, ikke en kritik af Foucault, men en kritik af anvendelsen af ham i denne sammenhæng. Det paradoksale er, at nye diskurser eller moddiskurser også fastlåser mennesker. Hvis man fik held med at åbne op for moddiskurser, så er man lige vidt i forhold til Foucault. En definition af omverdenen kan forskere og medier - end ikke Foucault selv - undgå og dermed vil mennesket altid være fastlåst.

¹³⁹ De begreber inklusive modbegreber er usynlige og holder os fastlåst (Heede, 2002:26)

¹⁴⁰ Der findes et utal af definitioner på spin. Her er professor i medievidenskab Mie Femø Nielsens definition, som jeg synes, begriber ordets betydning, formuleret helt konkret: "nogen med en politisk interesse gør noget (evt. for nogen andre) for at fremme sin/vedkommendes sag, først og fremmest gennem medierne, og lade denne eller sig selv fremstå bedst muligt" – Spinnesiden.dk

Opsamling på diskursiv praksis

Foucault introducerede diskursbegrebet for socialvidenskaberne med den vinkel, at diskursanalyse også må indeholde et ikke-diskursivt element. Ud over denne dimension, er magt som begreb helt centralt for Foucaults forfatterskab, fordi den udøves i enhver relation og sætter begrænsningerne for hvad vi kan tale om idet den omfatter de gældende diskurser. Magten producerer også moddiskurser fordi hvor magt traditionelt set er noget nogen kan besidde og undertrykke andre med, ser Foucault magten som produktiv. Dertil kommer at hvor der findes magt findes også modmagt. Det er denne modmagt, der skal hjælpe os væk fra diskursernes spændetrøje og det er derfor Foucaults pointe, at man som forsker (den intellektuelle) bl.a. skal skærpe fokus på disse moddiskurser. Magten i dette specialefelt udøves, idet bestemte diskurser om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet dominerer over andre (mindre eksponerede diskurser eller ikke hørte diskurser). Den mest dominerende diskurs er baseret på frygt og betyder derfor, at det er denne frygtdiskurs, der begrænser den måde og opfattelse, vi kan tale om de udenlandske læger på.

Dem, der udøver den diskursive praksis, er medierne. Mediernes rolle er at redigere nyhedsstof til befolkningen. Medieteorierne agendasetting og mediernes logik handler om den dagsordensættende funktion medierne har, og ifølge de to medieteorier gælder det, at medierne bestemmer den politiske dagsorden fordi de sorterer i emner, vinkler, og argumenter, når de sammensætter nyhedsstoffet til befolkningen. Det er altså medierne, der udøver magten, da de definerer diskurser og samtidigt automatisk moddiskurser. Man kan så efterfølgende stille spørgsmålstejn ved om det relevant og interessant at operationalisere Foucaults pointe om at åbne op for moddiskurser, når det ifølge medieteorierne alligevel er medierne der bestemmer om diskursernes moddiskurser skal høres eller ej.

Hvis man erklærer sig enig i de to medieperspektiver og antager, at medierne dikterer meninger, *kan* det have en konsekvens for de udenlandske læger, da de interagerer med danskere, der får deres meninger gennem nyhedsmedierne. Hvis frygt-diskursen er den dominerende, og den ikke bliver udfordret i særlig grad af moddiskurser, præges danskernes mening om udenlandske læger i det danske sundhedsvæsen af en frygt for det fremmede og ukendte, hvilket kan have en smittende negativ effekt på lægerne. Nyhedsaviserne har, som påvist i denne sammenhæng, givet meget spalteplass til frygt-diskursen. Dette er et godt eksempel på et medies magt og potentiale for at ændre på verden. Hvis fx taknemligheds-diskursen eller andre diskurser, der udelukkes, blev mere dominerende i nyhedsaviserne, og

mediernes logik altså gik på fx en mere positiv diskurs om det udenlandske personale på hospitalerne, ville det måske føre til en forandring for de udenlandske lægers villighed til at blive i landet.

Mediernes rolle i dannelsen af diskurser er altså, at de ved at udgøre den diskursive praksis, er med til at opretholde bestemte udlægninger af verden, som kommer til udtryk gennem de diskurser, der dominerer i medierne. Mediernes rolle er også at agere redaktør for befolkningen, selvom faldgruben derved er, at moddiskurser ikke bliver hørt, fordi det alene er op til mediernes redigeringsprocesser og logik. Dermed bliver betydningen af mediernes rolle stor, fordi de har stor magt til at diktere, hvordan vi taler om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet. Hvis medierne udøver magten idet de definerer og bestemmer diskurserne, hvem påvirker så medierne til at fremme frygt-diskursen? Jeg vil i det følgende fokusere på den sociale praksis for at afdække den kontekst, diskurserne er i (og bliver tolket i).

Social praksis

Det tredje og sidste arbejdsspørgsmål i problemformuleringen handler om den kontekst, der omgiver diskurserne. Jeg vil overordnet belyse den sociale praksis med Benedict Andersons 'Forestillede fællesskaber', sociolog Peter Gundelachs værdiundersøgelser og socialpsykologisk teori om stereotyper. Derudover vil jeg inddrage Dansk Folkeparti og se på deres indflydelse på dansk politik og samfund. Førstnævnte behandler nationer og fællesskaber og kan bruges til at forstå, hvorfor nationer er opstået og samtidigt hvilken fællesskabs-funktion, de har. Dansk Folkeparti inddrages, fordi de har en betydelig position i dansk politik, og fordi deres kampagne er eksempler på en nation med forestillede fællesskaber. I den forbindelse er det interessant at inddrage socialpsykologiens teser om stereotyper. Dette kan til sammen kaste lys over hvilken virkelighed, diskurserne om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet befinder sig i.

Det er endvidere interessant at løfte sig ud fra det snævre syn på udenlandsk sundhedspersonale og i stedet se på udlændinge generelt i Danmark, fordi udenlandsk sundhedspersonale også er en del af den store samlede gruppe af udlændinge i Danmark.

Forestillede fællesskaber

Nationalitet er vigtigt for mennesker. Michael Harbsmeier, der er professor på Institut for Kultur og Identitet på RUC pointerer, at *"... der næppe findes mange mennesker, der i dag kan klare sig uden"*¹⁴¹. Nationalisme er en ideologi, der samler og adskiller folk, fordi den anskuer nationen som den primære identitetsskabende faktor, der inkluderer særlige kendetegn, hvilket jeg skal uddybe om lidt. Ifølge antropolog Pernille Poulsen er det først vigtigt at fremhæve den historiske forklaring på nationers opståen, og industrialiseringen var medvirkende til dette¹⁴². 1800 tallets industrialisering betød en splittelse af mennesket. Industrialiseringen gav nye muligheder og samtidigt betød det, at alting forandrede sig. Der opstod en ny søgen mod fællesskab, fordi de gamle ideer med familien som centrum var blevet overhalet af nye tanker og muligheder, der strakte sig længere ud end familien kunne række. Fællesskabet fandt eller genopfandt man i form af nationalismen, der blev den moderne tids familie. Industrialiseringen gjorde altså et indhak i de gamle værdier. Man plejede at organisere sig i forhold til stamme, religion og slægt, men det blev tydeligt, at religion, feudalisme og slægtskabsideologier ikke længere formåede at organisere folk. Poulsen uddyber pointen med den ændrede tid: *"Samfundet havde fået nye strukturer og de krævede større overordnede systemer og ideologier og her trådte nationalismen ind på den historiske scene som en befriende løsning, der overtog der hvor slægten og religionen slap."*¹⁴³

Professor i internationale studier på Cornell University Benedict Andersons velkendte bog 'Imagined communities' har flere interessante pointer, som er væsentlige at frembringe i denne sammenhæng. Nationen er, ifølge Anderson, et *forestillet fællesskab*, og denne forestilling har nogle bestemte karakteristika, som er snævert forbundet med de historiske og sociale rammer den opstår indenfor¹⁴⁴. Disse karakteristika kan være geografiske rammer, sprog og kultur og har ændret sig over tid. Den beskrivelse, der ligger på Wikipedia, fanger det ganske godt og kortfattet: *"The imagined community is a concept coined by Benedict Anderson which states that a nation is a community socially constructed, which is to say*

¹⁴¹ Anderson, 2001:27

¹⁴² Pernillepoulsen.com

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Anderson, 2001:48

imagined by the people who perceive themselves as part of that group”¹⁴⁵ Anderson undersøger de historiske og kulturelle processer, der ligger bag skabelsen af nationer. Han hævder, at: ” *nationen er et forestillet politisk fællesskab, og forestillet som både uafværgeligt afgrænset og suverænt* ”¹⁴⁶ Fællesskaberne er abstrakte og adskilte sig fra tidligere tiders konkrete fællesskab der, ifølge Anderson, beroede på et ”tilstedeværende andre”. Det indebar, at man kendte de fleste af dem, man var i slægt eller stamme med, og det var samtidigt dem, man stod til ansvar overfor. Et forestillet fællesskab, derimod, beror på eksistensen af et ”fraværende andre”, hvilket dækker over mennesker, som man af naturlige årsager ikke kan kende personligt, fordi antallet ofte er i millionklassen, men som man alligevel deler nation med. De er forestillede, fordi man til trods af manglende kendskab alligevel deler fællesskab med andre ud fra en ide, om at man deler værdier. Nationen er altså en forestilling bygget op om nogle værdier, der samler folk i et fællesskab. Nationen i sig selv har ingen naturlig mening eller essens, men udgør via sine værdier et fællesskab. Dermed kan de nationale fællesskaber forstås som en social og historisk konstruktion¹⁴⁷.

Trykke-kunsten bliver af Anderson fremhævet som en af de væsentligste faktorer i skabelsen af nationer og fællesskaber. Bogen var nemlig den første moderne masseproducerede industrielle vare, og aviserne var som en bog solgt i stort oplag og med større popularitet, en slags one-day-best sellers. De første aviser, der begyndte at udkomme hver dag, var *Journal de Paris* (1777) og *The Times* (1785). For første gang blev et menneske, der læste sin avis, altså klar over, at det han gjorde blev gentaget af tusinder af andre mennesker, hvis identitet han intet begreb havde om. Han viste kun, at han talte samme sprog som de andre, og at de befandt sig inden for samme geografiske rammer, hvor den fælles avis blev trykt. Når han så andre læse den samme avis, bekræftede det ham i, at det forestillede fællesskab havde rod i den virkelige verden. Bøger og aviser betød, at man kunne tilegne sig den samme viden, og en øget standardisering af såvel sprog som verdensbillede blev derfor mulig. Ifølge Anderson

¹⁴⁵ Wikipedia.org

¹⁴⁶ Anderson, 2001: 48

¹⁴⁷ Hvilket underbygger Faircloughs teori om, at de sociale praksisser ikke bare er diskursivt konstitueret (via sprog og tekst), men også konstitueret socialt og historisk (ikke-diskursivt).

ville nationalismen aldrig have vokset sig så magtfuld, som den er i dag uden ideen om et ”forestillet fællesskab”¹⁴⁸.

National identitet og stereotyper

National identitet er et fællesskab, der skabes inden for et lands grænser og bygger altså på forestillinger om de fraværende andre. Sagt på en anden måde, skaber man national identitet via bl.a. grupperinger og kasseinddelinger. Vi tenderer til at gruppere især andre nationaliteter for at skabe vores egen identitet. Eksempelvis kan nævnes ’den fulde svensker’, ’den grundige tysker’, ’den temperamentsfulde spanier’ og ’den tolerante dansker’ osv. Dette kaldes inden for socialpsykologien stereotyper. Ifølge professor ved Sociologisk Institut Peter Gundelach er en stereotype ”... *en fælles kulturel beskrivelse af en social gruppe.*”¹⁴⁹ Stereotypen er en hjælp til at orientere sig i og organisere den menneskelige verden. Dette støtter doktor og professor i psykologi Nicky Kayes op om. Hun siger ganske enkelt, at “*Stereotyping is another factor in how we form impressions of people. Stereotyping involves classifying people according to some superficial characteristic, like skin colour or sexual orientation*”¹⁵⁰ Alle mennesker tilhører en eller flere stereotype, for man kan sagtens være eksempelvis svensker og nørdet på samme tid. Ligeledes er det med national identitet, at man kan være tyrker og dansker, som det fx er tilfældet for mange 2 og 3 generationsindvandrere i Danmark, hvis forældres nationalitet betyder lige så meget, hvis ikke mere, for den unge dansker. Stereotyper kan nok bruges til at definere hvilken gruppe, man selv tilhører, men kan også bruges til at definere hvilke grupper, man ikke er en del af eller hvilke grupper, man ikke har lyst til at være en del af. Tendensen er, at man vælger at favorisere den gruppe, man selv tilhører, og på den måde kan stereotypen anvendes til at skabe sikkerhed for det enkelte individ t tilhøre en gruppe, men det kan også føre til splittelse i en umiddelbart homogen gruppe, som nationen antages at være eller skabe konflikt mellem forskellige grupper af mennesker. Gundelach beskriver det således: “*Stereotypen hæfter sig ved forskelle og positiverer den gruppe man selv tilhører. Skotterne er fedtede, men sådan er vi ikke,*

¹⁴⁸ Et forestillet fællesskab, der affødte en stærk nationalismefølelse hos et folk er eksempelvis fascimen, som med sin forestilling om et overlegent folk har skabt menneskelige tragedier gennem tiden og værst som vi kender det fra 2. verdenskrigs nazisme, der udryddede folk, der ikke levede op til forestillingen,.

¹⁴⁹ Gundelach 2002:10

¹⁵⁰ Hayes, 2000: 673

århusianerne er dumme, men det er vi andre ikke osv. På den måde bruges stereotypen til at fremhæve det forskellige, men samtidigt er der et underforstået fællesskab i stereotypen ”¹⁵¹

Stereotyper og national identitet er begge eksempler på forestillede fællesskaber, da de bygger på forestillinger om hvad, der binder os sammen og hvad, der ikke binder os sammen. De er samtidigt eksempler på, hvordan der i et forestillet fællesskab kan være splid om definitionen af hvad, der skal være gældende som forestillet fællesskabet.

Danmark som forestillet fællesskab

Danmark er et eksempel på en nation, der er bygget på et fællesskab af forestillinger. At være dansk blev for alvor en fælles identitet for danskerne efter nederlaget til tyskerne i 1864, hvor også det kendte udtryk 'hvad udad tabes, må indad vindes' er kendt fra. Danmark blev geografisk mindre med et tab af 1/3 af den danske helstat, og dette betød altså, at danskerne værnede om det, de havde tilbage, nationalfølelsen. Gundelach et al. påpeger i publikationen "I Hjertet af Danmark", at: *"Danskerne måtte satse på at opbygge en stærk nation med dansk kultur og en stærk nationalfølelse. Støttet af den grundtvigske bevægelses fokus på et dansk folk, sprog og historie betød det, at man kunne udvikle en stærk folkelig selvbevidsthed til trods for landets ubetydelige geografiske omfang og befolkningens ringe størrelse."*¹⁵² Der opstod med andre ord en national identitet, der var bygget op om stereotypen dansker, som samtidigt betød fx ikke-tysker. Gundelachs pointe i en anden publikation er, at når man siger, at noget er dansk, siger man samtidigt, at der er noget, der ikke er det, samt at forståelsen for det danske bygger på kontraster til andre lande¹⁵³.

Ifølge Gundelach kan man definere danskere som den gruppe mennesker, der bor indenfor det danske territorium, *"... men der er tydeligvis knyttet mere til den nationale identitet end det blot at bo indenfor et område, der er dækket af én statsmagt."*¹⁵⁴ Historisk set, er det gået fra status til nation. Sagt på en anden måde, ville det før i tiden være en stor fornærmelse at sige til en dansk kongesøn, at han delte kultur med de danske bønder der trællede for ham. Kongesønnen ville nok føle sig langt mere beslægtet med en arabisk fyrste eller en serbisk

¹⁵¹ Gundelach 2002:12

¹⁵² Gundelach et al., 2008:241

¹⁵³ Gundelach, 2002

¹⁵⁴ Gundelach, 2002:9

prinsesse. Men i dag er det en selvfølge, at man er med i det fællesskab, der er inden for et givent land, altså områdebestemt. Stoltheden bør vokse i brystet hos både Anna fra X-Factor, Lars fra nabogården, Muhammed og kronprinsen, når 'Danish Dynamite' sejrer over andre nationer. Den danske nationale identitet har været stærk og entydig i mange år og gældende for langt de fleste danskere¹⁵⁵, men den har oplevet store befolkningsmæssige forandringer. Den danske befolkningssammensætning ændrede sig markant i 1960'erne og 1970'erne, da de tyrkiske gæstearbejdere kom til landet¹⁵⁶ og siden da – og i takt med stigende indvandring – har den danske nationale identitet været påvirket af bl.a. en mere mangfoldig befolkning, større udsyn, globalisering og teknologiske fremskridt. Den *gamle* danskhed, som opstod i 1800 tallet, var præget af den nationalromantiske ide om bøgens fædreland¹⁵⁷ i den skønne have¹⁵⁸. Hvordan er den nye danske nationale identitet så i dag? Dette er der mange, der forsøger (bevidst og ubevidst) at præge. Gundelach konkluderer, at *"Danskheden som tilhørsforhold, dvs. den nationale identitet, eksisterer - det ved vi, men der er divergerende opfattelser af hvad danskheden består i. Danskheden varierer over tid, den formes af forskellige begivenheder og af forskellige fortællere."*¹⁵⁹ Jeg har tidligere i dette speciale omtalt nogle aktører – det Gundelach kalder 'fortællere' – der har været gode til at præge mediernes logik og har været dygtige til at fremme bestemte diskurser. En af disse fortællere har været og er Dansk Folkeparti. I "Danskernes Nationale Forestillinger" står der: *"Danskerne fik et helt nyt parti i 1995 – Dansk folkeparti – der med stor kløgtighed gjorde forsvaret af nationalstat til en mærkesag."*¹⁶⁰, hvilket følgende afsnit bl.a. vil belyse.

Dansk Folkepartis indflydelse

Jeg inddrager her Dansk Folkeparti, fordi de forsøger at holde den danske nationale identitet, som den altid har været. Deres indflydelse på det forestillede fællesskab Danmark er et godt eksempel på nationale stereotyper, hvilket jeg herunder vil komme nærmere ind på.

¹⁵⁵ Larsen, 2008:63

¹⁵⁶ Andreassen, 2007:9

¹⁵⁷ HC Andersen, "I Danmark er jeg født" fra 1850 i Gundelach et al., 2008:26

¹⁵⁸ "Jeg ved hvor der findes en have så skøn" fra 1870 i Gundelach et al. 2008:29

¹⁵⁹ Gundelach, 2002:87

¹⁶⁰ Larsen, 2008:63

I et repræsentativt demokrati må man antage, at befolkningens overbevisninger afspejler den politiske sammensætning på Christiansborg og i regeringen. Det, der har været mest bemærkelsesværdigt, de seneste 10 år i dansk politik er Dansk Folkepartis stigende indflydelse. Partiet gik fra et mindre udbryderparti til regeringens støtteparti, og de seneste mange finanslovsforhandlinger er heller ikke gået igennem uden et par sejre til Dansk Folkeparti. Dette er ikke bemærkelsesværdigt i sig selv, men det er til gengæld det fokus, der har været på danske værdier og dermed samtidigt, hvad der ikke er dansk i samme periode, hvilket man kan tilskrive bl.a. Dansk Folkeparti.

Udlændingeloven trådte i kraft d. 8. juni 1983, men den udlændingelov, vi kender i dag, er præget af den borgerlige regering, der kom til i 2001, og som har haft Dansk Folkeparti som støtteparti lige siden. Dansk Folkeparti, som også er Danmarks 3. største parti (baseret på oplysninger efter valget i 2007) er kendt for at gå ind for en stram udlændingepolitik, hvilket har ført til væsentlige ændringer og stramninger af omtalte lov. Stramningerne er bl.a. en af Dansk Folkepartis mærkesager. De skriver bl.a. på deres hjemmeside: *"Danmark er danskernes land. Vores lille lands fortsatte eksistens som et stabilt demokrati er betinget af, at vores befolkningssammensætning ikke ændres vidtgående."* og andetsteds på siden: *"vi erkender, at vore samfund må beskytte sig mod at blive løbet over ende"*¹⁶¹. Og igen et tredje sted: *"Danmark er ikke et indvandrerland og har aldrig været det."*¹⁶² Disse citater viser tydeligt, at Dansk Folkeparti værner om det nationale og det viser samtidigt også en frygt for, at Danmark skal blive rendt over ende af udlændinge. Følgende case er et glimrende eksempel på Dansk Folkepartis holdninger til udlændinge og inddrages for at vise, hvilke stereotyper Dansk Folkeparti trækker på i diskurserne brugt i kampagnen.

Case - Dansk Folkepartis kampagne imod en stormoske i København

Borgerrepræsentationen vedtog d. 28. august 2009, at der skal bygges en stormoske i København på Nørrebro. Debatten om en stormoske i København har dog været lang forinden og kendetegnet ved at nyde stor medieopmærksomhed. Denne case er Dansk Folkepartis indspark til debatten og belyser den måde, Dansk Folkeparti italesætter danskere kontra udlændinge.

¹⁶¹ danskfolkeparti.dk/a

¹⁶² danskfolkeparti.dk/b

”Nej til stormoske”-kampagne

Ifølge Kristeligt Dagblad stod der på Dansk Folkepartis hjemmeside i forbindelse med nej til stormoske kampagnen, at: *”DF siger nej til stormoskeer, som er de synlige symboler på islamismen i Danmark og arnesteder for uro og opfordringer til at udbrede islamismen”*. Herunder følger kampagneteksten, men først en beskrivelse af det foto, hvorpå kampagneteksten er trykt: Det er et foto af en mørk himmel med et uvejr eller mørkere skyer. Midt i fotoet er der en oplyst moske. Der er to krumsabler i midten af billedet, der krydser hinanden på toppen af moskeen. Moskeen er omgivet af 4 høje minareter, der hver har en halvmåne på toppen. Nederst er der helt sort og kan bedst beskrives som buskads, men det er ikke helt til at afgøre, hvad det er.

Denne tekst kunne ses på DF-plakater i hele København få dage efter beslutningen om stormoskeen:

”NEJ til stormoskeer i København! FOLKEAFSTEMNING NU

Som et lyn fra en klar og fredelig dansk sommerhimmel besluttede politikerne i Københavns Kommune forleden at opføre en stormoske midt i byen. Kun Dansk Folkeparti stemte imod!

Pengene kommer bl.a. fra terror-regimet Iran, men dét var der ingen af de andre partier, der bekymrede sig om. Om tre år er yderligere en kæmpemoske – på Amager og finansieret af diktaturstaten Saudi-Arabien – en realitet, hvis borgerne ikke siger stop. I andre danske byer ligger der planer. Dansk Folkeparti kræver folkeafstemning i København om moskeerne.

*Vil du være sikker på modstand mod islamiske højborges, så stem på Dansk Folkeparti ved kommunalvalget den 17. November 2009. Stem dansk – også lokalt. Dansk Folkeparti”*¹⁶³

Den danske nationale identitet ifølge Dansk Folkeparti

Ovenstående kampagne fra Dansk Folkeparti er fyldt med modsætninger. Faktisk består den ikke af andet. Bl.a. er teksten i kampagnen hvid, og den bliver tydelig, fordi baggrunden/billedet er så mørkt. En anden modsætning er den mørke himmel og lynet. De to

¹⁶³ Se en af plakaterne i bilag 2

ting kan ses som en modsætning til den 'klare og fredelige danske sommerhimmel', der omtales i starten af kampagnen. Der kan også ligge den association, at den mørke himmel og moskeen snart vil skærme for udsigten til den danske blå himmel. Krumsablerne kan ses som en modsætning til "fredelig dansk", fordi de fordrer bevæbnet kamp, der ikke er fredelig. Desuden kan krumsablerne associeres 'Aladdins hule'. Aladdin er et eventyr om en gadedreng, der stjæler her og der for at klare sig gennem tilværelsen, hvilket ikke kan betragtes som en positiv association.

Kampagnen er tydelig i sit sprog, og der bliver spillet på negative ord, der falder ind under en frygt-diskurs, der alle kan tænkes at have det formål at skabe frygt for et negativt forandret Danmark. Disse ord bliver samtidigt kombineret med verber som 'at bekymre sig om', 'at sige stop' og 'være sikker på', der alle indikerer, at der er noget galt. En moske er altså ifølge Dansk Folkeparti en *kæmpe* en af slagsen, og der er tale om flere. Der skabes en frygt mod det ikke-danske, så frygt-diskursen bliver udbygget med en dansk-ikke/dansk diskurs, hvilket falder ind under den klassiske stereotype-opdeling i os-mod-dem. Stereotypen i Dansk Folkepartis kampagne er ikke eksplicit, men det bliver klart, at det er tale om en gruppe mennesker, der er meget langt fra det, Dansk Folkeparti anser som dansk. 'Dem', altså den gruppe, der ikke er med i 'fællesskabet Danmark', er tilhængere af terrorregimer og diktaturstater. Stereotypen kan altså anses som værende rabiat og ekstremistisk muslim, der qua dets religiøse tilhørsforhold også går ind for terror og diktaturer. Stereotypen er måske ikke defineret i et konkret substantiv, men den anden er i hvert fald ikke dansk. Dette kan lede til den fordom, at alle muslimer falder ind under den hat, og altså er ikke-danske. Det kan også lede til den fordom, at alle muslimer går ind for terror og diktaturer, og det kan styrke Dansk Folkepartis position i det danske folkestyre, når de åbenlyst og tydeligt ikke ser flere muslimer i Danmark.

Dansk Folkeparti har været heldige og dygtige til at få deres synspunkter igennem. Det er sandsynligt, at terrorangrebene på World Trade Center den 11. september 2001 sammen med Dansk Folkepartis kommunikation har været medvirkende til, at der i Danmark er en kollektiv frygt for truslen udefra og en større tilslutning til det nationale¹⁶⁴. Det betyder ikke, at alle danskere er enige med Dansk Folkepartis kampagne, og at Danmark er blevet mere indvandrerfjendsk. Larsen konkluderer i sin undersøgelse om danskerne, at "*...mens nogle er*

¹⁶⁴ Dette forhold gør sig i øvrigt gældende i mange europæiske lande, hvor man har set større nationalistiske tendenser som fx minaretforbud i Schweiz, Fremskridtspartiets store vælgertilslutning i Norge osv.

*rykket mod indvandrerfjendske holdninger er andre rykket mod indvandrervenlige holdninger. Danskerne er således blandt de folkeslag, der er mest splittet i spørgsmålet om indvandrerpolitik og konsekvenserne af indvandring.”*¹⁶⁵ Men dette ændrer imidlertid ikke på, at Dansk Folkeparti har været dygtige i deres kommunikation og også har været synlige i alle tænkelige sammenhæng, som har kunnet støtte op om deres udlændingekritiske profil

Opsamling på social praksis

En nation er, ifølge Anderson, et forestillet fællesskab, som samler en gruppe mennesker om noget fælles. Det, som kan samle folk i en nation, kan eksempelvis være national identitet. Stereotyper kan skabe denne identitet, fordi den inddeler folk i grupper, der hjælper os til at forstå og organisere verden omkring os. Stereotyper er samtidigt medvirkende til at skabe fordomme, fordi man tenderer til at favorisere den gruppe, man selv tilhører og dermed automatisk nedgøre andre grupper. National stereotypeinddeling giver på den anden side en sikkerhed for det enkelte menneske, der har et behov for at tilhøre nogen ligesindede.

Danmark som forestillet fællesskab har været det, der bandt nationen sammen, og den nationale identitet har været homogen og stærk indtil for få årtier tilbage, hvor strømningen af indvandrere i landet begyndte for alvor. På grund af befolkningssammensætningen i Danmark har ændret sig, er det ikke længere sikkert, hvad de danske værdier og den nationale identitet beror på, fordi den nationale identitet skal være fælles for en mere mangfoldig gruppe af mennesker. Forskellige aktører forsøger at påvirke de værdier, der bl.a. udgør den nationale identitet, og det kommer bl.a. til udtryk i de diskurser, de anvender om et givent emne.

Danmark er regeret af en borgerlig regering, der er støttet af Dansk Folkeparti, som går ind for en stram udlændingepolitik. Dansk Folkepartis kommunikation på hjemmesiden og helt eksplicit i deres kampagne imod en stormoske i København er eksempler på en kommunikation, der anvender en udpræget fremmedfjendsk diskurs. Diskursen i kampagnen kan betragtes som en dem-mod-os diskurs, og fortæller om stereotypen dansk/ikke-dansk. Den udelukker udlændinge fra fællesskabet og skaber en øget polarisering i samfundet, fordi den stereotype ikke-dansker er uønsket i Danmark. Når befolkningen i Danmark afkoder kommunikation og knytter an til diskurserne om udlændinge sker det altså med afsæt i et samfund, der er præget af en indstilling der er overvejende kritisk over for udlændinge. Den

¹⁶⁵ Larsen, 2008:64

danske nationale identitet skal ifølge Dansk Folkeparti ikke indeholde multikulturelle elementer eller liberalt syn på andre religioner. Dansk Folkeparti forsøger at fremme dette synspunkt ved at fremstille de andre/indvandrere/muslimerne som negative for Danmark i en os-mod-dem-stereotype, der udelukker udlændinge for 'fællesskabet Danmark'. Denne stereotypefortælling viser noget om den danske mentalitet - eller i hvert fald Dansk Folkeparti og deres vælgers synspunkt - og det er den kontekst, frygtdiskursen bliver fortolket i og den virkelighed mediernes agendasetting og logik afspejler.

Diskussion af det dialektiske forhold mellem diskurs og social praksis

Faircloughs pointe om det dialektiske forhold mellem diskursiv og social praksis vil jeg gå nærmere i bedene her. Diskurserne præger samfundet, men det er også samfundet der præger diskurserne. Vi har set, at diskurserne om udenlandsk sundhedspersonale i Danmark præger danskerne, fordi de får deres information og vurderingsgrundlag i nyhedsmediernes. Vi har på den anden side også erfaret, at den danske regering er støttet og afhængig af et relativt udlændinge-kritisk parti, hvis stramme udlændingepolitik kan have en effekt på, hvordan udlændinge opfattes i landet, og hvordan de har det med at bo i Danmark. Det er ikke til at afgøre, om det er samfundet, der præger diskurserne eller den anden vej, men det er i hvert fald sikkert, at de opildner hinanden. Det er gennem den diskursive praksis at denne dialektik kommer til udtryk, fordi det er her samfundet møder diskurserne. Det er altså ikke til at sige, om Dansk Folkeparti er eneansvarlig for diskurserne, der udlændingekritiske, eller om det er på grund af diskurserne at de oplever så stor popularitet i befolkningen. Således er det, at samfundet bliver konstitueret af diskurserne, et udtryk for en stor magt til disse distributører af diskurser som eksempelvis mediernes. Men vekselvirkningen i det dialektiske forhold gør, at samfundet som konstituerende for diskurserne er et udtryk for, at aktører som eksempelvis Dansk Folkeparti er dygtige til at sætte dagsordenen.

Konklusion

Faircloughs kritiske diskursanalyse kan bruges til at undersøge, hvorledes diskurser består af diskursive og ikke-diskursive elementer. Hans tretrinsmodel er et godt værktøj til at analysere en eller flere diskurser, og hvordan de sociale praksisser spiller ind på både produktionen og modtagelsen af diskurserne. Hans model består af tre trin; et teksthiveau, en diskursiv praksis og en social praksis. Jeg brugte Fairclough som både teori og metode i dette speciale men kombinerede ham samtidigt med andre relevante teoretiske bidrag. Med afsæt i den kritiske diskursanalyses samlede analyseelementer har jeg forsøgt at kaste lys over diskurserne om udenlandsk arbejdskraft. Jeg interesserede mig for om disse diskurser kunne sættes i forbindelse med de udenlandske læger, der forlader Danmark efter kort tids ophold. Da rekrutterings- og oplæringsprocessen er en bekostelig affære, er det ikke rentabelt for Danmark, at lægerne gennemsnitligt allerede vælger at rejse hjem efter blot 2 år.

Jeg fastsatte på baggrund af de analyserede diskursers hovedindhold, at den samlede diskursorden var: Udenlandsk arbejdskraft i det danske sundhedsvæsen. Efterfølgende skærpede jeg fokus på 3 diskurser, der optrådte i nyhedsmediernes artikler om emnet, og som indholdsudfylder diskursordenen. Der var tale om diskurser, der var baseret på frygt, at den vestlige-verden-er-grisk og taknemmelighed. De to sidstnævnte diskurser er repræsenterede i artiklerne, om end jeg har valgt at undersøge den dominerende frygt-diskurs nærmere.

Diskurserne sætter rammerne og begrænsninger for, hvordan vi taler om udenlandsk sundhedspersonale, og den dominerende frygtdiskurs må antages at være den, der har størst indflydelse på italesættelsen af udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet. Denne frygt-diskurs skal endvidere ses i lyset af de samfundsmæssige forhold og bliver altså tolket i en kontekst. Den danske befolkning er blevet mere mangfoldig siden 1960'erne, hvor tyrkiske gæstearbejdere kom til Danmark. Denne udvikling i befolkningssammensætningen har bl.a. betydet, at der er blevet plads på den politiske arena til et højrefløjsparti med udlændingepolitik og dansk nationalidentitet på dagsordenen. Dansk Folkeparti er Danmarks 3. største parti og har som regeringens støtteparti en magtfuld position i dansk politik. Dansk Folkepartis kommunikation indebærer en stereotypeinddeling i os-mod-dem, der tilfører frygt-diskursen en ekstra dimension i og derigennem medvirker til øget polarisering i

samfundet. Diskurserne i nyhedsaviserne bliver således læst og tolket i et samfund, der er præget af en politik, hvor man ikke ønsker udlændinge i landet. Endvidere bliver de læst og tolket af en befolkning, der danner mening på baggrund af det, de læser. Nyhedsaviserne er således med til at sætte den offentlige dagsorden, da de sorterer den information og de diskurser, som befolkningen får. Da befolkningen interagerer med de udenlandske læger påvirker nyhedsaviserne om ikke direkte så indirekte de udenlandske læger. Når befolkningen ikke har andet end en frygt-diskurs at handle ud fra i denne interaktion, så kan diskurser i danske nyhedsaviser om udenlandsk arbejdskraft i sundhedsvæsenet være med til at påvirke de udenlandske lægers lyst til at blive i landet. Ovenstående skal ses som et skærpet fokus på diskurser og deres forandringspotentiale. Nyhedsaviserne og diskurserne har et forandringspotentiale, fordi de kan ændre eller opretholde de sociale relationer, der dannes i samfundet. Med mediernes rolle som distributører, redaktører og magtudøvere over de diskurser vi taler om udenlandske arbejdskraft ud fra, har medierne samtidigt magten til at præsentere verden i en ny optik. En erkendelse af det dialektiske forhold mellem det sociale og diskursive er nødvendig, og derfor skal det fremhæves, at det ikke nødvendigvis er mediernes diskurser, der konstituerer samfundet, men medierne kan forsøge at ændre Danmarks problem med fastholdelsen af udenlandske læger gennem diskurserne i deres publikationer. En kommunikativ forandring i medierne via moddiskurser kan således måske medføre, at andelen af udenlandske læger, der vil forlade Danmark i fremtiden, bliver reduceret.

Perspektiverende stillingtagen: Does it matter?

Slutteligt, vil jeg inddrage en undersøgelse fra Sverige om holdninger over for udlændinge. Denne undersøgelse pointerer, hvordan en nation, bygget på forestillede fællesskaber, kan have konsekvenser for dem, der ikke er med i fællesskabet eller sagt på en anden måde: have konsekvenser for dem, der udgør stereotypen 'den anden' end den dominerende.

Gisela Waisman fra Stockholms Universitet og Birthe Larsen fra Copenhagen Business School har i en undersøgelse fra december 2009 undersøgt om holdninger over for udlændinge overhovedet betyder noget under navnet: 'Do negative attitudes towards

immigrants matter?’ De konkluderer, at *”attitudes towards immigrants matter”*¹⁶⁶ De fandt bl.a., at negative holdninger over for udlændinge betyder dårlig livskvalitet, fordi udlændinge bl.a. ikke er med i fællesskabet. Det udmålte sig eksempelvis i, at nogle grupper af udlændinge ofte varetager jobs, der er under deres kompetenceniveau og/eller giver sig til udtryk i en dårlig løn¹⁶⁷. Waisman og Larsen undersøgte også to forskellige byer, hvoraf den ene var udpræget positiv og den anden udpræget negativ over for udlændinge og fandt, at mange udlændinge havde forladt den negative by på grund af livskvalitet affødt af en negativ holdning over for dem. Undersøgelsen viser altså, at udlændinge, der oplever en negativ holdning over for dem, vælger at flytte til et område, hvor der er mere positiv stemning. Det skal gentages, at den omtalte undersøgelse bygger på data fra Sverige, og altså kun er et udtryk for de svenske tilstande. Larsen og Waisman er i gang med en lignende undersøgelse i Danmark, dog med den udbygning, at de også vil undersøge, hvad der kan ligge til grund for en negativ holdning over for udlændinge. Indtil videre, formoder de, at undersøgelsen i Danmark vil ligne den svenske¹⁶⁸. At en negativ holdning over for udlændinge kan betyde, at de simpelthen rejser væk, gør kun dette speciales interessefelt om udenlandske læger, der forsvinder hurtigt fra Danmark, endnu mere relevant. En negativ holdning kan komme til udtryk i de daglige interaktioner udlændingene har med danskerne, der får deres meninger fra danske nyhedsaviser gennem diskurser. Det betyder altså noget, hvorvidt der er tale om udlænding-positive eller udlænding-negative diskurser. It does matter.

Vurdering

Denne vurdering vil blive præsenteret i tre dele. Den første del beror sig på en vurdering af dette speciales udsigelseskraft og inkluderer et kritisk syn på validiteten af opgaven herunder generaliserbarheden og reliabiliteten. I den anden del vil jeg vurdere Faircloughs tredimensionelle model som metode for min undersøgelse i retrospekt. Endeligt, vil jeg vurdere specialeemnets relevans til sidst.

¹⁶⁶ Waisman og Larsen, 2009:26

¹⁶⁷ Waisman og Larsen, 2009:4

¹⁶⁸ Sagt af Birthe Larsen ved seminar på CBS d. 9. februar 2010 afholdt af *Centre for Research in Social Marginalization and Integration*

Validitet

Jeg har tilstræbt en høj grad af validitet, således, at specialet forekommer valid for læser, hvad enten denne er enig eller uenig i mine konklusioner og analyser. Med hensyn til validiteten for opgaven, kan jeg dog reflekterende slutte, at jeg kunne have gjort mere for at højne opgavens validitet. Jeg kunne fx have inddraget flere empiriske data, altså udvidet søgefeltet med hensyn til artikler, herunder udvide tidsbegrænsningen, jeg havde sat op samt brugt flere søgeord for at få et større tekstmateriale. En sådan tilgang ville have gjort resultaterne mere valide, fordi en yderligere kvantitativ tilgang betyder, at der er flere af de samme udsagn og dermed større validitet. Dog ville en sådan fremgangsmåde kræve en anden form for analyse, da denne analysemetode fordrer en mere skematisk gennemgang af teksterne. Jeg kunne også have anvendt flere punkter under tekstanalysen ud over metaforene og ordvalgene for at få en større udsigelseskraft. Det kunne have været interessant at undersøge de positioner, teksterne giver forskellige aktører for derigennem at kunne sige noget mere om eksempelvis dem/os, som jeg behandler senere i opgaven. Jeg kunne også med fordel have haft et medieafsnit, hvis formål var at diskutere de forskellige nyhedsavisers status og tilgængelighed i befolkningen. Der kan eksempelvis være stor forskel på, om en artikel står i en landsdækkende avis, en lokalavis eller et fagblad. Der kan også være stor forskel på om der er tale om en ledende artikel, et debatindlæg eller en kronik. Til dette formål ville en genreanalyse have været hensigtsmæssig, hvilket ligger fint i tråd med Faircloughs metode. Dette havde højnet validiteten i opgaven og givet tekstanalysen mere indhold.

Generaliserbarhed

Generaliserbarhed handler om, hvorvidt man kan overføre mine konklusioner til andre situationer og i hvor høj grad. Det er ikke mit mål at producere resultater, der kan generaliseres til andre situationer på andre tider, idet disse resultater kan betragtes som et produkt af min konstruktion i netop denne situation, på netop dette tidspunkt, jf. socialkonstruktivistiske ståsted. Dette betyder ikke, at det er umuligt at betragte mine resultater i en anden sammenhæng, men i et sådant tilfælde, må der nødvendigvis tages højde for min hermeneutiske synsvinkel, som har været afgørende for mine konklusioner. Min ambition har ligeledes på intet tidspunkt været at komme frem til den endegyldige og objektive sandhed, hvis denne da eksisterer, til brug og gavn for enhver. Således er mine resultater i denne opgave kun et udtryk for situationen for det danske sundhedsvæsen i et

diskursivt og medieorienteret perspektiv. Dette kan ses i forlængelse af afsnittet om lignende undersøgelser, hvor jeg også argumenterer for specialets unikke karakter, og af hvilke opgaver, teorier og litteratur, jeg har fundet inspiration.

Reliabilitet

Reliabilitet handler om opgavens konsekvente og sammenhængende form¹⁶⁹. Opgavens reliabilitet er søgt imødekommet bl.a. ved hjælp af så grundige kildehenvisninger som overhovedet muligt. Ydermere søger jeg ved at analysere ud fra empiri frem for egne meninger at undgå, at jeg forfalder til analyser foretaget på baggrund af egne meninger etc., hvilket forstærker opgavens reliabilitet yderligere. Dog igen må jeg underlægge mig det faktum, at jeg ikke kan være endegyldigt objektiv, og således må opgaven være en blanding af egne meninger i form af udvalgte citater, argumenter og empiriindsamling og de meninger, der kommer til udtryk gennem de valgte teorier, oplysninger og andet kildemateriale, som også nævnt i afsnittet om egen rolle i opgavens indledende del. Med hensyn til konsekvens har jeg valgt at hver teoretiker præsenteres inden den konkrete brug af dem og ikke i et separat teori-afsnit, da jeg har fundet, at denne fremgangsmåde gør opgaven mere læsevenlig og sammenhængende.

Faircloughs tredimensionelle model i retrospekt

Jeg vil kort berøre noget af den kritik, man kan udsætte Fairclough og hans kritiske diskursanalyse for. Dette for at komme problematisering af specialets delelementer i forkøbet og således her argumentere for, hvorfor min konkrete inddeling af analysen kunne synes noget svævende, og grænserne forekomme utydelige. Jeg er opmærksom på, at der findes andre kritikpunkter, som kan være væsentlige generelt og i dette speciale, men jeg vælger at fokusere på de kritikpunkter, som jeg selv har fundet vanskeligt i mit arbejde med Fairclough og således kan udtale mig både teoretisk og praktisk omkring.

Det forholder sig sådan, at Fairclough nok kommer med en klar opdeling af tekst og handling, hvilket ikke bare gør metoden brugbar og særlig fra andre diskursanalyser, men også har sine udfordringer. Det kan være svært at skelne niveauerne fra hinanden i den tredimensionelle

¹⁶⁹ Bitsch Olsen et al., 2002; 321

model. Hvor går fx skellet mellem det diskursive og det ikke-diskursive? Fairclough opfordrer netop selv til, at man finder relevant sociologisk teori, der kan støtte op om det ikke-diskursive i analysen, men når det er op til den enkelte forsker at finde relevant sociologisk teori, hvornår ved man så, hvornår det er fyldestgørende, og hvornår er det uden for det felt, Fairclough opstiller i sin model? Jørgensen og Phillips udtrykker det således: *"Grænserne mellem diskursanalysen og analysen af den sociale praksis tydeliggøres ikke. Vi får ingen retningslinier for hvor meget social analyse, der er tilstrækkelig, eller noget bud på, hvilke former for sociologisk teori og kulturteori man kan eller skal anvende."*¹⁷⁰ I specialets analyse har det derfor været besværligt at inddеле en sammensmeltet virkelighed til kasser med navnene diskursiv og social praksis. Det kan derfor sagtens være at andre kunne have opdelt det anderledes, men når selv ophavsmanden Fairclough er udsat for kritik på dette punkt, er det tydeligvis en svaghed i hans metode og altså ikke nødvendigvis et udtryk for min mangelfuldhed eller afgrænsning. Vurderingen af hans model som konkret værktøj er derfor, at nok er modellen lettilgængelig, men man skal dog passe på med at give sig i kast med emner, der ligger for langt fra Faircloughs egne undersøgelser, da det ellers kan være svært at lave en analyse, der lever 100 % op til Faircloughs opskrift.

Et spørgsmål, som melder sig, når man operationaliserer Fairclough, er også, hvilke trin diskurserne skal analyseres på. I mit eget tilfælde har jeg fx valgt, at diskurserne findes i metaforbrugen i teksterne, men hvor det for er sandsynligt for andre undersøgelser, at diskurserne findes i den diskursive praksis, og at tekstniveauet slet ikke er det væsentlige i modellen. Fairclough giver ikke selv noget bud på, hvor diskurserne skal defineres og analyseres. Man kan anse denne manglende vejledning som et udtryk for, at det er op til den enkelte selv at vælge, men man kan også se denne mangel på information som et udtryk for, at man kan analysere diskurser på hvert trin (tekst og diskursiv praksis).

Der er flere elementer i forhold til min brug af Fairclough, som udgør forslag til, hvordan man kan ændre modellen. Det ville være en fordel at indarbejde et niveau i modellen, som udelukkende behandler magtrelationerne i diskurserne. Det er her, følge Fairclough, ligeledes op til den enkelte forsker at vurdere, om fx den sociale praksis skal handle om magtrelationer, og derfor er det ikke sikkert, at man vælger dette. Jeg finder, at det er yderst vigtigt, at der er

¹⁷⁰ Jørgensen & Phillips, 1999:101

et element om magtrelationer, fordi samfundet, ifølge Foucault, ikke fungerer uden: Et *“samfund uden magtrelationer er en abstraktion.”*¹⁷¹ Dette ville være underordnet, hvis det ikke var fordi, at Fairclough lægger sig tæt op ad Foucaults diskursanalyse og derfor ville det være en naturlig udbygning af den eksisterende model – ud over, at den så ville komme til at hedde 4trins-modellen.

Refleksion over emnets relevans

Her til slut vil jeg kort vurdere emnets relevans. Lige efter dette speciale blev færdigt og netop inden afleveringsfristen, skete der en hændelse i det danske sundhedsvæsen. Denne hændelse ændrer ikke på resultaterne i dette speciale, men jeg kan ikke lade være med at reflektere over sagen

”Kvaksalver fik job på dansk hospital”, ”Skandalelæge” og ”De Farlige Læger” er overskrifter¹⁷² i de sidste par dages mediestorm på baggrund af en udenlandsk læge, der i Thy fik arbejdstilladelse på et dansk hospital, hvorefter det viste sig, at han ikke kunne finde ud af tage blodtryk, eller slet ikke var læge! Skandalen bredte sig, og flere artikler i de fleste nyhedsmedier bragte artikler om emnet, hvis diskurser bevidner om, at frygt-diskursen lever i bedste velgående. Det vil vise sig, om debatten bliver mere nuanceret, og om episoden vil føre til skrappe krav og færre rekrutteringsprojekter. Sagen vil sandsynligvis give anledning til at undersøge hvilke udenlandske læger, vi allerede har i landet, om de er dygtige nok. Det påvirker danskerne, og måske giver det Dansk Folkeparti endnu en mærkesag. Man kan være bekymret for, om holdningen bliver, som denne person på DRs debatside formulerer det: *”Jeg vil HELT sikkert sige fra i fremtiden hvis der kommer en mørkhudet læge ind for at skulle udføre operation mm.”*¹⁷³ Det vil vise sig på et tidspunkt, om antallet af udenlandske læger, der har lyst til at bidrage til det danske sundhedsvæsen, stiger eller falder, og så kan man kun gisne om hvorvidt, det er på grund af diskurserne i nyhedsaviserne. ..

¹⁷¹ Heede 2002, 44 og 141

¹⁷² Uddrag fra DR.dk/a hvor sagen startede.

¹⁷³ dr.dk/b

Litteraturliste

Andersen, 2003: Andersen, Ib: *"Den skinbarlige virkelighed"*, Samfundslitteratur, 2003.

Andersen og Kaspersen, 2002: Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo: *"Klassisk og moderne samfundsteori"*, Hans Reitzels Forlag, 2002

Anderson, 2001: Anderson, Benedict: *"Forestillede fællesskaber – refleksioner over nationalismens oprindelse og udbredelse"*, Roskilde Universitetsforlag, 2001

Andreassen, 2007: Andreassen, Rikke: *"Der er et yndigt land – Medier, minoriteter og danskhed"*, Tiderne Skifter, 2007

Asser Møller, 2006: Asser Møller, S.: "Dagblade." I Grønholdt, L., Hansen, F. & Bech Christensen, L. (red.): *"Markedskommunikation – Danske reklamemedier"* (Bind 2), Samfundslitteratur, 2006

Bitch Olsen et al., 2002: Olsen, Poul Bitsch & Pedersen, Kaare: *"Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog"*, Roskilde Universitetsforlag, 2002.

Bordum, 2001: Bordum, Anders: *"Diskursetik og den positive selvreference"*, Samfundslitteratur, 2001

Brink Lund, 2000: Brink Lund, Anker: *"Den redigerende magt – nyhedsinstitutionens politiske indflydelse"*, Aarhus Universitetsforlag, 2000

Bruhn Jensen, 2003: Bruhn Jensen, K. (red.): *"Dansk mediehistorie 1995-2003"*, Samfundslitteratur, 2003

Dyrberg et al., 2000: Dyrberg, Torben Bech, Hansen, Allan Dreyer & Torfing, Jacob: *"Diskursteorien på arbejde"*, Roskilde Universitetsforlag, 2000

Fairclough, 1992: Fairclough, Norman: *"Discourse and social change"*, Cambridge, Polity Press, 1992.

Fairclough, 1995: Fairclough, Norman: *"Critical Discourse Analysis – the critical study of language"*, Pearson Education Limited, 1995

- Fairclough, 2008:** Fairclough, Norman: *"Kritisk diskursanalyse"*, Hans Reitzels Forlag, 2008, Redigeret og oversat af Elisabeth Halskov Jensen
- Foucault, 2008:** Foucault, Michel: *"Overvågning og straf – fængslets fødsel"*, Det lille forlag, 2008
- Fuglsang et al., 2004:** Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch (red.): *"Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne – på tværs af fagkulturer og paradigmer"*, Roskilde Universitetsforlag, 2004
- Gergen, 2005:** Gergen, Kenneth J. & Gergen, Mary: *"Socialkonstruktion – ind i samtalen"*, Dansk Psykologisk Forlag, 2005
- Griffin, 2003:** Griffin, Em: *"A first look at communication theory"*, McGraw-Hill, 2003
- Gundelach, 2002:** Gundelach, Peter: *"Det er Danmark"*, Hans Reitzels Forlag, 2002
- Gundelach et al., 2008:** Gundelach, Peter, Iversen, Hans Ravn, Warburg, Margit: *"I hjertet af Danmark"*, Hans Reitzels Forlag, 2008
- Hardy & Phillips, 2004:** Hardy, Cynthia & Phillips, Thomas B. Lawrence: "Discourse and institutions". *Academy of Management Review*, 29, No. 4, 635–652, 2004
- Hayes, 2000:** Hayes, Nicky: *"Foundations of psychology"*, Thomson, 2000
- Heede, 2002:** Heede, Dag: *"Det tomme menneske – Introduktion til Michel Foucault"*, Museum Tusculanums Forlag, 2002
- Hjarvard, 1995:** Hjarvard, Stig: *'Nyhedsmediernes rolle i det politiske demokrati'*, udgivet af Statsministeriets medieudvalg, 1995
- Hjarvard, 2003:** *"Det selskabelige samfund – Essays om medier mellem mennesker"*, Samfundslitteratur, 2003
- Hjort, 1997:** Hjort, Katrin (red.): *"Diskurs – analyser af tekst & kontekst"*, Samfundslitteratur, 1997
- Holt Larsen, 2006:** Holt Larsen, Henrik: *"Human Resource Management – License to work, arbejdslivets tryllestøv eller håndjern?"*, Forlaget Valmuen, 2006

- Jørgensen & Phillips, 1999:** Jørgensen, Marianne Winther & Phillips, Louise: *"Diskursanalyse – som teori og metode"*, Samfundslitteratur og Roskilde Universitetsforlag, 1999
- Knudsen, 1997:** Knudsen, Christian: *"Økonomisk metodologi – virksomhedsteori & industriøkonomi"*, Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 1997
- Lakoff & Johnson, 2002:** Lakoff, George & Johnson, Mark: *"Hverdagens metaforer"*, Hans Reitzels Forlag, 2002
- Langer, 2003:** Langer, Roy: *"Die Darstellung Deutschlands in dänischen Medien"*, Deutscher Universitäts Verlag, 2003
- Larsen, 2008:** Larsen, Christian Albrekt: *"Danskernes nationale forestillinger"*, Aalborg Universitetsforlag, 2008
- Schultz Jørgensen, 2004:** Schultz Jørgensen, Kresten: *"Magt og mirakler - om massekommunikationens umuligheder"*, Høst, 2004
- Villemoes, 2006:** Anette Villemoes, Henrik Rye Møller, Mette Skovgaard Andersen (red.). *"Fra tekst til samfund - tur-retur"*, Samfundslitteratur, 2006
- Waisman og Larsen, 2009:** Waisman, Gisela & Larsen, Birthe: *"Do attitudes towards immigrants matter"*, CBS, 2009
- Åkerstrøm Andersen, 1999:** Åkerstrøm Andersen, Niels: *"Diskursive analysestrategier. Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann"*, Nyt for samfundsvidenskaberne, 1999

Sekundær litteratur

- Rienecker, Lotte & Jørgensen, Peter Stray: *"Den gode opgave – opgaveskrivning på videregående uddannelser"*, Samfundslitteratur, 2002
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal: *"Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv"*, Roskilde Universitetsforlag, 2002

Webkilder

BT.dk: <http://www.bt.dk/krimi/maria-sigtet-vil-have-erstatning> set d. 3/3-10

Danskfolkeparti.dk

a) http://www.danskfolkeparti.dk/Udl%C3%A6ndinge-_og_asylpolitik.asp#again set d. 1/12-09

b) <http://www.danskfolkeparti.dk/Principprogram.asp#again> set d. 1/12-09

Denstoredanske.dk:

http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Sprog/Sprogforskeres_biografier/Michael_Alexander_Kirkwood_Halliday set d. 10/3-09

DR.dk

a) <http://www.dr.dk/Nyheder/Temaer/2010/Laege/> set d. 26/2-10

b) <http://www.dr.dk/Nyheder/Temaer/2010/Laege/18100720.htm> set d. 26/2-10

Folketinget.dk:

<http://www.folketinget.dk/samling/20072/almdel/SUU/Bilag/596/594239.PDF> set d. 1/10-09

Marxister.dk: <http://marxister.dk/vis.php?id=59&forf=1> set d. 16/8-09.

Ordnet.dk

a) <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=vænne> set den 1/3 10

b) <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=stjæle> set d. 1/3-10

c) <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=fiske> set d. 1/3.10

d) <http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=lokke> set d. 24/2-10

pernillepoulsen.com: <http://pernillepoulsen.spaces.live.com/> set d. 17/1-10

Politiken.dk: <http://politiken.dk/debat/kroniker/article902957.ece> set d. 4/3-10

spinnesiden.dk: <http://www.spinnesiden.dk/definitionspin.php> set d. 11/2-10

sst.dk:

<http://www.sst.dk/publ/PUBL2006/EFUA/LAEGEPROGNOSE/LAEGEPROGNOSE.PDF>

set d. 1/6-09

Ugeskriftet.dk

a)

http://www.ugeskriftet.dk/portal/page/portal/LAEGERDK/UGESKRIFT_FOR_LAEGER/TI_DLIGERE_NUMRE/2003/UFL_2003_20/UFL_2003_20_42226 set 23/9-09

b)

http://www.ugeskriftet.dk/portal/page/portal/LAEGERDK/UGESKRIFT_FOR_LAEGER/TI_DLIGERE_NUMRE/2007/UFL_EKCMA_2007_17/UFL_EKCMA_2007_17_52113 set d.

23/9-09

Wikipedia.org: http://en.wikipedia.org/wiki/Imagined_communities set 24/2-10

Danske Regioner.dk: <http://www.regioner.dk/Aktuelt/Faktuelt/Lille%20tilgang%20til%20laege-gestudie%20skyld%20i%20laege-gemangel.aspx> set d. 14/9-09

DR.dk: <http://www.dr.dk/Nyheder/Temaer/2010/Laege/> set d. 28/2-10

Bilag 1 – oversigt over artikler (sorteret efter dato fra Infomedia)

Søgning 1

Alle 80 artikler fra Infomedia med søgeordene: Udenlandsk arbejdskraft OG Sundhedsvæsen fra 17/2-2007-17/2-2009:

1. Debat: Et lidende land og folk, Viborg Stifts Folkeblad, 12/2-09
2. Uddannelse som medicin mod personalemangel, Jyllands-Posten, 8/2-09
3. Debat: Sundhed: U-Lande har også brug for sygeplejersker, Vejle Amts Folkeblad, 7/2-09
4. Debat: Sundhed: U-Lande har også brug for sygeplejersker, Fredericia Dagblad, 7/2-09
5. Interview: Indvandring eller minimalstat, Politiken, 31/1-09
6. Den stakkels mand, Fyens Stiftstidende, 29/12-08
7. Den stakkels mand, Fyens Stiftstidende web, 29/12-08
8. Dræbende høj marginalskaat, Jyllands-Posten, 6/11-08
9. Bag facaden: Flere hænder – men hvorfra? Jyllands-Posten, 6/11-08
10. Dræbende høj marginalskaat, JP.dk, 6/11-08
11. Borgerne fik ordet for en dag, Aarhus Stiftstidende, 2/11-08
12. Nogen skal jo levere arbejdskraften, 24timer Århus, 30/9-08
13. Nogen skal jo levere arbejdskraften, 24timer Xtra, 30/9-08
14. Nogen skal jo levere arbejdskraften, 24timer København, 30/9-08
15. Nogen skal jo levere arbejdskraften, 24timer Centrum, 30/9-08
16. DI-medlemmer: Topskat holder arbejdskraft ude, DI Business, 29/9-08
17. Jeg ta'r hatten af for dansk folkeparti, Jyllands-Posten, 25/9-08
18. Jeg ta'r hatten af for dansk folkeparti, jp.dk, 25/9-08
19. Kronik: Velfærds kæden er ved at hoppe af, Politiken, 24/9-08
20. Back2business, Berlingske Tidende, 21/9-08

21. SLARAFFEN LAND for lykkeriddere, Berlingske Tidende, 21/9-08
22. Slaraffenland for lykkeriddere, Århus Stiftstidende, 21/9-08
23. Slaraffenland for lykkeriddere, Berlingske.dk, 20/9-08
24. Velfærdeskæden er ved at hoppe af, Politiken.dk, 19/9-08
25. HADSUND: MARIAGERFJORD: Al verdens mønt giver livskvalitet, Hadsund Folkeblad, 2/9-08
26. Rablende dyr rekruttering, Søndagsavisen, 24/8-08
27. Døgnet's vigtigste indenrigsnyheder, Ritzaus Bureau, 30/7-08
28. Døgnet's vigtigste indenrigsnyheder, Fyns Amts Avis, 30/7-08
29. DANMARK FISKER SYGEPLEJERSKER I HALVTOMME SØER, Sygeplejersken, 30/5-08
30. Indiske lægers hverdag er ikke blevet som forventet, Horsens Folkeblad, 10/5-08
31. Fælles front mod statsministeren, Politiken, 2/5-08
32. Læserne: Højere løn og anstændig pleje, jp.dk, 21/4-08
33. Bent Hansen gør intet, Midtjyllands Avis, 8/4-08
34. IMPORT: Tyske sygeplejersker vil til Danmark, Berlingske Tidende, 27/3-08
35. Mangel på sundhedspersonale, Århus Stiftstidende, 27/3-08
36. DI skal sikre global ligestilling, DI Business, 10/3-08
37. Døgnet's vigtigste indenrigsnyheder, Ritzaus Bureau, 29/2-08
38. Vi tabte stemmer på asylpolitikken, Information.dk, 24/1-08
39. Sverige, Ugeskrift for Læger, 17/12-07
40. Debat: Ledige hænder i fokus, Jyllands-Posten, 2/12-07
41. Ledige hænder i fokus, jp.dk, 2/12-07
42. Kronik: Sæt skatten op... og få råd til mere ferie, Jyllands-Posten, 8/11-07
43. Kronik: Sæt skatten op... og få råd til mere ferie, Jyllands-Posten, 8/11-07
44. Kronik: Sæt skatten op... og få råd til mere ferie, jp.dk, 8/11-07
45. Kom gerne, men uden familie, Weekendavisen, 26/10-08

46. Paradokser om udenlandske læger, Ugeskrift for læger, 22/10-07
47. Belgiens endeligt – eller..., Arbejderen.dk, 18/10-07
48. Et gymnasium i globaliseringens skær, Sønderborg Ugeavis, 12/9-07
49. Finansrådet om skatteplan: Et boost til dansk økonomi, jp.dk, 27/8-07
50. Ingen rubrik, 24timer Århus, 22/8-07
51. Ingen rubrik, 24timer Xtra, 22/8-07
52. Ingen rubrik, 24timer Syd, 22/8-08
53. Ingen rubrik, 24timer København, 22/8-08
54. Ingen rubrik, 24timer Centrum, 22/8-08
55. Debat: Liberaliseringen koster, Weekendavisen, 19/8-07
56. Nej, der er ikke en læge til stede, Weekendavisen, 27/7-07
57. Rekruttering: 30 indiske speciallæger skal lære at tale dansk, JP Århus, 17/7-07
58. Hvor skal hænderne komme fra?, Berlingske Tidende, 8/7-07
59. Terror: Læger som terrorister, Information, 4/7-07
60. Norge er et yndet mål for sundhedspersonale fra udlandet, Morsø Folkeblad, 27/6-07
61. Norge er et yndet mål for sundhedspersonale fra udlandet, Berlingske Tidende, 27/6-07
62. Norge er et yndet mål for sundhedspersonale fra udlandet, Berlingske.dk, 27/6-07
63. Debat: luk diætisterne ind på sygehusene, Jyllands-Posten, 31/5-07
64. Debat: luk diætisterne ind på sygehusene, Jyllands-Posten, 31/5-07
65. Luk diætisterne ind på sygehusene, jp.dk, 31/5-07
66. Ledende artikel: Multietniske sygehuse, Jyllands-posten, 29/5-07
67. Ledende artikel: Multietniske sygehuse, Jyllands-posten, 29/5-07
68. Leder: Multietniske sygehuse, jp.dk, 28/5-07
69. Regioner vil importere udenlandske sygeplejersker, Dagbladet Ringkøbing Skjern, 23/5-07
70. Supersygehuse: Jeg var bekymret for mit danske, Jyllands-Posten, 22/5-07

71. Supersygehuse: Jeg var bekymret for mit danske, Jyllands-Posten, 22/5-07
72. Sygehuse må importere medarbejdere i tusindvis, Jyllands-Posten, 22/5-07
73. Sygehuse må importere medarbejdere i tusindvis, Jyllands-Posten, 22/5-07
74. Arbejdskraft: Regioner vil importere udenlandske sygeplejersker, Information, 22/5-07
75. Regioner vil hyre udenlandske sygeplejersker, Frederiksborg Amtsavis, 22/5-07
76. Undskul maj, men når du har ondt henne?, Centrum Morgen, 22/5-07
77. Sygehuse må importere medarbejdere i tusindvis, Business.dk, 22/5-07
78. Citathistorie fra Jyllands-Posten: Sygehuse må importere medarbejdere i tusindvis, Ritzaus Bureau, 21/5-07
79. Regioner vil importere udenlandske sygeplejersker, Ritzaus Bureau, 21/5-07
80. Flere danskere får polske kolleger, Nytjob, 28/3-07

Søgning 2

Alle 270 artikler fra Infomedia med søgeordene: Udenlandske læger OG Sundhedsvæsen fra 17/2-2007-17/2-2009:

1. Doktor Slank og pillen, Politiken, 8/2-09
2. Vejen til verdensklasse, Sygeplejersken, 23/1-09
3. Sej kamp mod ventelister, Læger.dk, 12/1-09
4. Sej kamp mod ventelister, Ugeskrift for Læger, 12/1-09
5. Vejen til verdensklasse, DSR.dk, 6/1-09
6. Kronik: Vejen til verdensklasse, Berlingske Tidende, 6/1-09
7. Vejen til verdensklasse, DSR.dk, 6/1-09
8. Vejen til verdensklasse, Berlingske.dk, 5/1-09
9. Danskerne skal oplyses om stamceller, Dagbladet Roskilde, 3/1-09
10. ALTERNATIV BEHANDLING VIRKER, Kristeligt Dagblad, 2/1-09
11. Alternativ behandling virker, Kristeligt-dagblad.dk, 2/1-09
12. ALTERNATIV BEHANDLING VIRKER, Kristeligt-dagblad.dk, 2/1-09
13. Journalist Klaus Larsen, Læger.dk, 15/12-08
14. Ind- og Udland, Ugeskrift for Læger, 15/12-08
15. Patientforløbsvejledere i onkologien, Sygeplejersken, 12/12-08
16. Eksperter: Penge påvirker privathospitalers behandlinger, Fagbladet 3F Online, 12/12-08
17. Eksperter: Penge påvirker privathospitalers behandlinger, 3f.dk, 12/12-08

18. Uklare regler for hjælp til overvægtige, Jyllands-Posten, 28/11-08
19. Analyse: Indiens helt egne vrede unge mænd, Information, 28/11-08
20. Uklare regler for hjælp til overvægtige, jp.dk, 28/11-08
21. Indiens helt egne vrede unge mænd, Information.dk, 27/11-08
22. Indiens helt egne vrede unge mænd, Information.dk, 27/11-08
23. Regionen: Regionen vil hente 300 sygehus-ansatte i udlandet, Vejle Amts Folkeblad, 25/11-08
24. Regionen: Regionen vil hente 300 sygehus-ansatte i udlandet, Fredericia Dagblad, 25/11-08
25. Overlæger: Drop udenlandske operationshold, Dagens Medicin, 21/11-08
26. Overlæger: Drop udenlandske operationshold, DagensMedicin.dk, 21/11-08
27. Henter arbejdskraft i udlandet, Bramminghveruge.dk, 18/11-08
28. Hjerneflugt: Ingen redskaber er optimale, Ugeskrift for læger, 10/11-08
29. Østrigske læger vil til Danmark, Fyns Amts Avis, 8/11-08
30. Debat: Regionsformand kaster med mudder, Berlingske Tidende, 6/11-08
31. Debat: Projekt indiske læger et led i globaliseringen, Berlingske Tidende, 5/11-08
32. Debatten, Berlingske Tidende, 5/11-08
33. Debat: Saglighed om de indiske læger, tak, Viborg Stifts Folkeblad, 3/11-08
34. V: Indiske læger skal hurtigere gennem systemet, Horsens Folkeblad, 3/11-08
35. Debat: Saglighed om indiske læger, Horsens Folkeblad, 3/11-08
36. Hvor længe er vi interessante? Fyns Amts Avis, 3/11-08
37. Udenlandske læger skal indrette sig efter danske værdier, Kristeligt Dagblad, 24/10-08
38. Udenlandske læger skal indrette sig efter danske værdier, Kristeligt-dagblad.dk, 24/10-08
39. Russiske læger til regionen, MetroExpress Århus, 22/10-08
40. Kortere ventetid uden for Danmark, LedSager, 22/10-08
41. Privathospitaler er til, Horsens-folkeblad.dk, 11/10-08
42. Debat: Privathospitaler er til ”de raske syge”, Horsens Folkeblad, 10/10-08
43. Enklere EU-regler er ikke så enkelt endda, Ugeskrift for Læger, 6/10-08
44. Mediestorm, kræft og åbenhed, Ugeskrift for Læger, 6/10-08
45. Risikostratificering af patienter med diabetes mellitus, Ugeskrift for Læger, 6/10-08
46. SLARAFFEN LAND for lykkeriddere, Berlingske Tidende, 21/9-08
47. Slaraffenland for lykkeriddere, Århus Stiftstidende, 21/9-08
48. Slaraffenland for lykkeriddere, Berlingske.dk, 20/9-08
49. Nogle gange har jeg følt mig tilsidesat, Berlingske Tidende, 17/9-08
50. Professor: Der skal findes medarbejdere til sygehusene nu, Berlingske Tidende, 17/9-08
51. Professor: Der skal findes medarbejdere til sygehusene nu, Berlingske.dk, 16/9-08
52. Værsgo – her er 10.000 flere danskere til arbejdsmarkedet, Dagens Medicin, 5/9-08
53. Rablende dyr rekruttering, Søndagsavisen, 24/8-08
54. Massiv lægemangel truer regionen, Lolland-Falsters Folketidende, 22/8-08
55. Populære seniorer, Dagens Medicin, 22/8-08

56. BAGGRUND: Offentlige sygehuse føler sig truet af udskældt garanti, Berlingske Tidende, 19/8-08
57. Tyske Sygeplejersker til Nordjylland Rekruttering: I løbet af de næste fire år vil Region Nordjylland ansætte et stort antal tyske sygeplejersker på sygehusene, Nyhedsinformationen, 15/8-08
58. NORDJYLLAND: Region Nordjylland indgår stor aftale om rekruttering af tyske sygeplejersker, Folkebladet Vodskov-Vestbjerg-Sulsted-Tylstrup, 22/7-08
59. NORDJYLLAND: Region Nordjylland indgår stor aftale om rekruttering af tyske sygeplejersker, Hals Avis, 15/7-08
60. Kronik: Patriotisme og katastrofekapitalisme, Information, 12/7-08
61. Kronik: Patriotisme og katastrofekapitalisme, Information.dk, 11/7-08
62. På jagt efter tyske læger, Fyens Stiftstidende, 5/7-08
63. På jagt efter tyske læger Region Syddanmark klar til fremstød, fyensstiftstidende.dk, 5/7-08
64. Dyrebar dansk forskning går til spilde, Jyllands-Posten, 3/7-08
65. PATIENT-MOBILITET: Patienter skal frit kunne vælge sygehus i hele Europa, Information, 2/7-08
66. Patienter skal frit kunne vælge sygehus i hele Europa, Information.dk, 1/7-08
67. Sundhedsvæsen: Offentlige og private er tvunget til samarbejde, JydskeVestkysten, 24/6-08
68. Debat: Offentligt og private er tvunget til samarbejde, Vejle Amts Folkeblad, 21/6-08
69. Debat: Offentligt og private er tvunget til samarbejde, Fredericia Dagblad, 21/6-08
70. Offentlige og private sammen, Vejleamtsfolkeblad.dk, 21/6-08
71. Er der grund til observation af traumepatienter, hvis den primære undersøgelse er uden abnorme fund?, Ugeskrift for Læger, 16/6-08
72. SKÆV, DYR OG UDE AF PROPORTIONER, Udvikling, 6/6-08
73. DANMARK FISKER SYGEPLEJERSKER I HALVTOMME SØER, Sygeplejersken, 30/5-08
74. Flere indiske læger til Danmark, Jyllands-Posten, 29/5-08
75. Retten til lægehjælp bør gå begge veje, Ugeskrift for læger, 26/5-08
76. Goddag mand –ledelse?, Ugeskrift for Læger, 26/5-08
77. Vores kræftindsats er på internationalt niveau, Sydkysten Nord, 21/5-08
78. Forudsætninger for udenlandske lægers kliniske arbejde - vurderet af dansk sundhedspersonale, patienter og udenlandske læger, Ugeskrift for Læger, 19/5-08
79. Debat: Noter, Politiken, 14/5-08
80. OECD: Ingen grund til klage, Sygeplejersken, 3/5-08
81. INTERNATIONAL: vi er langt fra det sidste stik, Kristeligt Dagblad, 25/4-08
82. Vi er langt fra det sidste stik, Kristeligt-dagblad.dk, 25/4-08
83. Usund skepsis: Det skal helst gøre lidt ondt, Weekendavisen, 17/4-08
84. Debat: Læserne mener, Politiken, 11/4-08
85. HOBRO: MARIAGERFJORD: Ældre i Danmark – forventninger og muligheder, Hadsund Folkeblad, 8/4-08

86. Sundhedsøkonomiske konsekvenser af insulinanaloger til behandling af type 1-diabetes i Danmark, Ugeskrift for Læger, 7/4-08
87. ”Raske syge” har 1000 problemer, Flensborg Avis, 5/4-08
88. Debat: Bedre kår for forskning, Jyllands-Posten, 19/3-08
89. Debat om indvandrere raser i Spanien, Politiken, 9/3-08
90. Debat: Sundhedsplejersker: Alle skolebørn har ret til sundhedstjek, Berlingske Tidende, 28/2-08
91. Alle skolebørn har ret til sundhedstjek, Berlingske.dk, 27/2-08
92. Fra lægemangel til lægeflugt, Kristeligt-dagblad.dk, 24/2-08
93. Kulturelle mæglere giver mere effektivt lægearbejde, Ugeskrift for Læger, 18/2-08
94. Er lægemanglen så stor?, Ugeskrift for Læger, 18/2-08
95. Hospitalspersonale har forskellige holdninger til indvandrerpatienter, Ugeskrift for Læger, 11/2-08
96. Debat: Nye rammer for de praktiserende læger, Fyns Amts Avis, 7/2-08
97. Sundhed: Nye rammer for de praktiserende læger, Vejle Amts Folkeblad, 4/2-08
98. Debat: Synspunkt: Nye rammer for lægerne, Fyns Stiftstidende, 4/2-08
99. Sundhed: Nye rammer for de praktiserende læger, Fredericia Dagblad, 5/2-08
100. Nye rammer for lægerne, Fyensstiftstidende.dk, 4/2-08
101. Implementering af noninvasiv ventilation på en lunge, Ugeskrift for Læger, 21/1-08
102. IND- OG UDLAND, Ugeskrift for læger, 21/1-08
103. For ringe uddannelse af udenlandske læger, Dagens medicin, 18/1-08
104. Indiske læger i Kolding: Hvor er solen?, JydskeVestkysten, 15/1-08
105. Type 2 diabetes, Ugeskrift for læger, 14/1-08
106. Hilsen fra en uddannelsesflygtning, Ugeskrift for læger, 7/1-08
107. Det engelske sundhedsvæsen set gennem danske lægebriller, Ugeskrift for Læger, 17/12-07
108. Skejby er blevet et brand, Dagens Medicin, 13/12-07
109. Onsdagens aviser om it, Computerworld.dk, 12/12-07
110. Ind- og Udland, Ugeskrift for Læger, 10/12-07
111. Yngre danske læger hilser indiske kolleger velkommen, Århus Stiftstidende, 5/12-07
112. Yngre danske læger hilser indiske kolleger velkommen, Stiften.dk, 5/12-07
113. Kioskbaskerne gennem ti år, Dagens Medicin, 29/11-07
114. EU-lov kan blive til bombe under danske sygehuse, Ritzaus Bureau, 28/11-07
115. EU-lov kan blive til bombe under sygehuse, Horsens Folkeblad, 28/11-07
116. EU-lov kan blive til bombe under sygehuse, Fyns Amts Avis, 28/11-07
117. EU-forslag truer sygehuse, Dagbladet Køge/Ringsted, 28/11-07
118. Debat: For mange kokke fordærver udviklingsbistanden, Kristeligt Dagblad, 16/11-07
119. Bedre uddannelse af udenlandske læger, Dagens Medicin, 15/11-07
120. Ind- og udland, Ugeskrift for Læger, 12/11-07

121. Baggrund: Fagre nye verden skal ind på sygehusene, Berlingske Tidende, 5/11-07
122. Behandling kan udføres fra udlandet, Berlingske Tidende, 5/11-07
123. Behandling kan udføres fra udlandet, Berlingske.dk, 5/11-07
124. Fagre nye verden skal ind på sygehusene, Berlingske.dk, 5/11-07
125. Kan vi være bekendt at stjæle polske læger?, 24Timer syd, 5/11-07
126. Kan vi være bekendt at stjæle polske læger?, 24Timer København, 5/11-07
127. Asiatiske sygeplejersker i kø til at arbejde i Danmark, 24timer syd, 2/11-07
128. Asiatiske sygeplejersker i kø til at arbejde i Danmark, 24timer København, 2/11-07
129. Sundhedspolitikere vil have forbud og beskatning for at undgå offentlig lægeflugt, 180grader.dk, 30/10-07
130. Med kikkerten for det blinde øje: Hvilken krise i almen praksis?, Ugeskrift for Læger, 22/10-07
131. Paradokser om udenlandske læger, Ugeskrift for Læger, 22/10-07
132. I medierne diskuterer man for øjeblikket, hvordan vi skal skaffe hænder nok til at holde det danske velfærdsskib flot, JydskeVestkysten, 21/10-07
133. Kronik: Vi dræner U-landene for læger, Berlingske Tidende, 16/10-07
134. Vi dræner U-landene for læger, Berlingske.dk, 16/10-07
135. Så kan de lære det... eller?, Ugeskrift for Læger, 15/10-07
136. Sundhed: Nu skal regningen betales, Vejle Amts Folkeblad, 9/10-07
137. Sundhed: Nu skal regningen betales, Fredericia Dagblad, 9/10-07
138. Udenlandske læger koster dyrt, Avisen.dk, 8/10-07
139. Wellness på tjekkisk, Amtsavisen.dk, 5/10-07
140. Wellness på tjekkisk, Stiften.dk, 4/10-07
141. Wellness på tjekkisk, Århus Onsdag, 3/10-07
142. Sundhedsfaglig forskning skal i verdensklasse, Ugeskrift for læger, 1/10-07
143. Sagt om import af udenlandske læger, Dagbladet Køge/Ringsted, 28/9-07
144. Wellness på tjekkisk, Viborg Stifts Folkeblad, 22/9-07
145. Wellness på tjekkisk, Lemvig Folkeblad, 22/9-07
146. Wellness på tjekkisk, Dagbladet Ringkøbing Skjern, 22/9-07
147. Wellness på tjekkisk, Dagbladet Holstebro-Struer, 22/9-07
148. Wellness på tjekkisk., Viborg Folkeblad, 22/9-07
149. 70 år i dag: Københavns sidste stadslæge, Politiken, 19/9-07
150. Runde tal i dag, Berlingske Tidende, 19/9-07
151. Kronik: Tænk europæisk, Bent Hansen, Jyllands-Posten, 18/9-07
152. Kronik: Tænk europæisk, Bent Hansen, Jyllands-Posten, 18/9-07
153. Tænk europæisk, Bent Hansen, jp.dk, 18/9-07
154. Wellness på tjekkisk, Berlingske Tidende, 15/9-07
155. Et gymnasium i globaliseringens skær, Sønderborg Ugeavis, 12/9-07
156. Kronik: Fra lægemangel til lægeflugt, Kristeligt Dagblad, 12/9-07
157. Terror i Europa: Europa ramt af ny terrortrussel, Jyllands-Posten, 6/9-07
158. Terror i Europa: Europa ramt af ny terrortrussel, Jyllands-Posten, 6/9-07

159. Europa ramt af ny terrortrussel, jp.dk, 6/9-07
160. Sundhed for alle – men hvordan?, Ugeskrift for Læger, 3/9-07
161. Mangel på praktiserende læger kræver nytænkning, Dagbladet Køge/Ringsted, 3/9-07
162. Visioner og hverdag, Dagens Medicin, 23/8-07
163. Beregning af standardiseret mortalitet efter hospital, Ugeskrift for læger, 20/8-07
164. Alle ønsker Rikke et godt og sundt liv, Berlingske Tidende, 19/8-07
165. Alle ønsker Rikke et godt og sundt liv, Århus Stiftstidende, 19/8-07
166. Alle ønsker Rikke et godt og sundt liv, Stiften.dk, 19/8-07
167. Alle ønsker Rikke et godt og sundt liv, Amtsavisen, 19/8-07
168. Alle ønsker Rikke et godt og sundt liv, Berlingske.dk, 19/8-07
169. Debat: kræftgaranti kun valgtaktik?, Nordjyske Stiftstidende, 14/8-07
170. Sygehusomkostninger i forbindelse med svær overvægt, Ugeskrift for læger, 13/8-07
171. Solglade udlændinge koster de spanske sygehuse, Kristeligt Dagblad, 23/7-07
172. Solglade udlændinge koster de spanske sygehuse, Kristeligt-gagblad, 23/7-07
173. 350.000 danskere er syge af angst, Jyllands-Posten, 20/7-07
174. 350.000 danskere er syge af angst, Jyllands-Posten, 20/7-07
175. 350.000 danskere er syge af angst, jp.dk, 19/7-07
176. Rekruttering: 30 indiske speciallæger skal lære at tale dansk, JP Århus, 17/7-07
177. Terror i hvid kittel, Berlingske Tidende, 8/7-07
178. Lægekomplottet, Jyllands-Posten, 8/7-07
179. Lægekomplottet, jp.dk, 8/7-07
180. Den hvide terror, Berlingske.dk, 8/7-07
181. Al Queda-tilhængere ansat som betjente i London, Politiken.dk, 7/7-07
182. Læger uden grænser, Weekendavisen, 6/7-07
183. Ledende artikel: Når læger bliver mordere, Information, 6/7-07
184. Terrorangreb på Storbritannien, Politiken, 5/7-07
185. Britisk terror: Irakiske læger er hovedmistænkte i britisk terrorsag, Information, 5/7-07
186. Terrorfrygt: presser britisk sundhedsvæsen, Berlingske Tidende, 5/7-07
187. Terrorfrygt: presser britisk sundhedsvæsen, Århus Stiftstidende, 5/7-07
188. Terrorfrygt: presser britisk sundhedsvæsen, Berlingske.dk, 5/7-07
189. Britisk politi forfølger lægesporet, Viborg Stifts Folkeblad, 4/7-07
190. Storbritannien: Læger bag terrorkomplot, Vejle Amts Folkeblad, 4/7-07
191. Terrorangreb i London: 'Lægebande' mistænkt for terror, Politiken, 4/7-07
192. Terrorkomplot chokerer, Nordjyske Stiftstidende, 4/7-07
193. Britisk politi forfølger lægesporet, Lemvig Folkeblad, 4/7-07
194. Læger i terrorkomplot, JydskeVestkysten, 4/7-07
195. Terror: Læger som terrorister, Information, 4/7-07
196. Læger bag terror-komplot, Horsens Folkeblad, 4/7-07

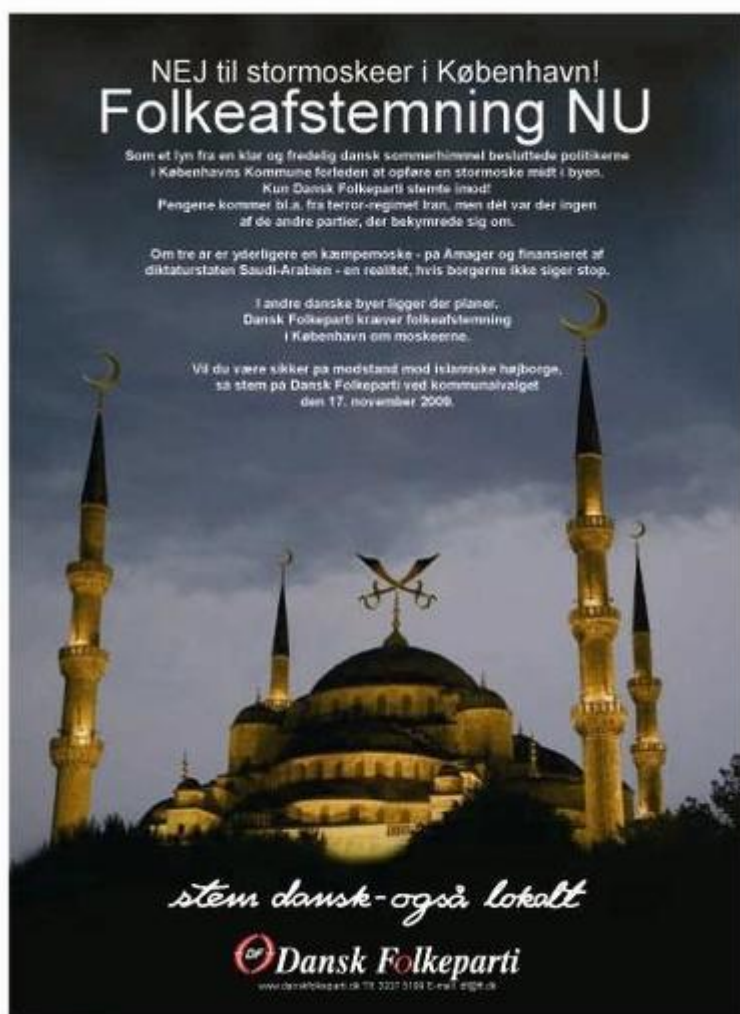
197. Læger bag terrorkomplot i Storbritannien, Fyns Amts Avis, 4/7-07
198. Læger i terrorkomplot, Fyens Stiftstidende, 4/7-07
199. Storbritannien: læger bag terrorkomplot, Fredericia Dagblad, 4/7-07
200. Britisk politi forfølger lægesporet, Dagbladet Ringkøbing Skjern, 4/7-07
201. Britisk politi forfølger lægesporet, Dagbladet Holstebro-Struer, 4/7-07
202. Læger bag terror, Dagbladet Køge/Ringsted, 4/7-07
203. Britisk politi forfølger lægesporet, Berlingske Tidende, 4/7-07
204. Britisk politi forfølger lægesporet, Berlingske Tidende, 4/7-07
205. Læger i terrorkomplot, Århus Stiftstidende, 4/7-07
206. Britisk politi forfølger lægesporet, Viborg-folkeblad.dk, 4/7-07
207. Britisk politi forfølger lægesporet, Berlingske.dk, 4/7-07
208. Læger bag terrorkomplot i Storbritannien, Ritzaus Bureau, 3/7-07
209. Læger bag terrorkomplot i Storbritannien, Ritzaus Online, 3/7-07
210. Debat: Breve fra læserne, Berlingske Tidende, 3/7-07
211. Læger bag terrorkomplot i Storbritannien, Horsens Folkeblad.dk, 3/7-07
212. Norge er et yndet mål for sundhedspersonale fra udlandet, Morsø Folkeblad, 27/6-07
213. Norge er et yndet mål for sundhedspersonale fra udlandet, Berlingske Tidende, 27/6-07
214. Norge er et yndet mål for sundhedspersonale fra udlandet, Berlingske.dk, 26/6-07
215. Langt væk, men tæt på, Ugeskrift for Læger, 25/6-07
216. Alment praktiserende lægers jobtilfredshed, Ugeskrift for Læger, 25/6-07
217. Hiv-eksplosion på vej, Ekstrabladet.dk, 21/6-07
218. Det vilde Østen: Hiv-eksplosion på vej, Ekstra Bladet, 20/6-07
219. Indvandrere og type 2 diabetes, Ugeskrift for Læger, 18/6-07
220. Kønsforskelle i brug af sundhedsvæsenet, Ugeskrift for Læger, 18/6-07
221. Aktuell baggrund: Hvide kitler garanterer ikke kvalifikationer, Dagbladenes bureau, 1/6-07
222. Udlandet har succes med praksispersonale, Dagens Medicin, 31/5-07
223. Indiske speciallæger skal hjælpe kræftsyge i Midtjylland, Urban Øst, 30/5-07
224. Indiske speciallæger skal hjælpe kræftsyge midtjyder, Morsø Folkeblad, 30/5-07
225. Indiske speciallæger skal hjælpe kræftsyge, Dagbladet Ringkøbing Skjern, 30/5-07
226. Indiske speciallæger skal hjælpe kræftsyge i Midtjylland, Berlingske Tidende, 30/5-07
227. Citathistorie fra Berlingske Tidende: Indiske speciallæger skal hjælpe kræftsyge i Midtjylland, Ritzaus Bureau, 29/5-07
228. Ledende artikel: Multietniske sygehuse, Jyllands-Posten, 29/5-07
229. Ledende artikel: Multietniske sygehuse, Jyllands-Posten, 29/5-07
230. Indiske speciallæger skal hjælpe kræftsyge i Midtjylland, Berlingske.dk, 29/5-07

231. Hvad er meningen, Ugeskrift for læger, 28/5-07
232. Leder: Multietniske sygehuse, jp.dk, 28/5-07
233. Regioner vil importere udenlandske sygeplejersker, Dagbladet Ringkøbing Skjern, 23/5-07
234. Regioner vil importere udenlandske sygeplejersker, Sjællandske, 22/5-07
235. Sygehuse må importere medarbejdere i tusindvis, Jyllands-Posten, 22/5-07
236. Sygehuse må importere medarbejdere i tusindvis, Jyllands-Posten, 22/5-07
237. Arbejdskraft: Regioner vil importere udenlandske sygeplejersker, Information, 22/5-07
238. Regionen vil hyre udenlandske sygeplejersker, Frederiksborg Amtsavis, 22/5-07
239. Undskul maj, men vår du har onnt henne? Centrum morgen, 22/5-07
240. Regioner vil importere udenlandske sygeplejersker, Ritzaus Bureau, 21/5-07
241. I magtens kulisse, Fyens Stiftstidende, 20/5-07
242. I magtens kulisse, Fyens Stiftstidende.dk, 20/5-07
243. Folkefest på en sommerskøn 1. Maj, Randers Amtsavis, 2/5-07
244. Fem fikspunkter for sundhedsvæsenet, Jyllands-Posten, 2/5-07
245. Kronik: Fem fikspunkter for sundhedsvæsenet, Jyllandsposten, 2/5-07
246. Folkefest på en sommerskøn 1. Maj, Amtsavisen.dk, 2/5-07
247. Fem fikspunkter for sundhedsvæsenet, jp.dk, 2/5-07
248. Alvorlig mangel på sundhedspersonale, Dagbladet Køge/Ringsted, 1/5-07
249. Import af kræft-eksperter, Tv2nyhederne.dk, 23/4-07
250. Ind- og udland, Ugeskrift for læger, 23/4-07
251. Patienter uden grænser, Ugeskrift for læger, 23/4-07
252. Udlandet skal sikre kræftindsats, Dagbladet Køge/Ringsted, 23/4-07
253. Forebyggende ambulant behandling ved affektiv lidelse, Ugeskrift for Læger, 16/4-07
254. 30 indiske læger på vej til midtjyske sygehuse, Århus Stiftstidende, 4/4-07
255. 30 indiske læger på vej til midtjyske sygehuse, Stiften.dk, 4/4-07
256. Sundhedsøkonomiske konsekvenser af valg af folli, Ugeskrift for læger, 2/4-07
257. SULT: Nordkorea mangler en million ton fødevarer, Information, 29/3-07
258. Kortnyt, Ugeskrift for læger, 12/3-07
259. Baggrund: Politikerne i amterne vidste det. Lægerne har vidst det. Patienterne har følt det., Politiken, 11/3-07
260. Mangel på læger til kræftbehandling, Jyllands-Posten, 6/3-07
261. Mangel på læger til kræftbehandling, JP Århus, 6/3-07
262. Kardiologer overser diabetes hos blodprop-patienter, Dagens Medicin, 1/3-07
263. Angst: Helt utilstrækkelig behandling af folkesygdom, Vejle Amts Folkeblad, 28/2-07
264. Angst: Helt utilstrækkelig behandling af folkesygdom, Fredericia Dagblad, 28/2-07
265. Helt utilstrækkelig behandling af folkesygdom, Ritzaus Bureau, 27/2-07
266. Barbara fra Polen skal være praktiserende læge på Falster, 22/2-07

- 267. Hospitaler ansætter EU-læger, som ikke kan et ord dansk, Dagens Medicin, 22/2-07
- 268. Dansk-norsk læge klar til at etablere sig i Thy, Thisted Dagblad, 21/2-07
- 269. Metoder til sundhedsøkonomisk evaluering af intensiv terapi, Ugeskrift for Læger, 19/2-07

Kræftplanen, der slet ikke var en plan, Politiken, 18/2-07

Bilag 2

NEJ til stormoskeer i København!
Folkeafstemning NU

Som et lyn fra en klar og fredelig dansk sommerhimmel besluttede politikerne
i Københavns Kommune forleden at opføre en stormoske midt i byen.
Kun Dansk Folkeparti stemte imod!
Pengene kommer bl.a. fra terror-regimet Iran, men det var der ingen
af de andre partier, der bekymrede sig om.

Om tre år er yderligere en kæmpemoske - på Amager og finansieret af
diktaturstaten Saudi-Arabien - en realitet, hvis borgerne ikke siger stop.

I andre danske byer ligger der planer.
Dansk Folkeparti kræver folkeafstemning
i København om moskeerne.

Vil du være sikker på modstand mod islamiske højborgs,
så stem på Dansk Folkeparti ved kommunalvalget
den 17. november 2009.

stem dansk-også lokalt

 Dansk Folkeparti
www.danskfolkeparti.dk TEL 3337 5155 E-mail: df@df.dk